

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה  
וזו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה



# עידן

העיתון  
אל"קן אביך  
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

גליון קעה - חג הפסח - שנת תשפ"ד

גליון מוגדל  
לחג הפסח

## משנת החסידות

מתוך שיעורי הכנה לפסח  
(שנת תשע"ז)

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

### מסילת המועד

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

### מארץ מצרים מבית עבדים:

פסח איז א יום טוב פון  
פשוט'ע אידישקייט  
- איך בין דעם  
אויבערשטנ'ס קנעכט

עמוד ט'

הוא  
הלילה  
הזה לה':  
גודל קדושת  
ליל הסדר  
שמאיר כאור  
היום - יחוד  
הנשמה  
והגוף

### א. ויהי בחצי הלילה: גאולת מצרים בכח התהפכות לילה ליום

גאולת מצרים נעשה בהתהפכות לילה ליום - בחי' לילה כיום יאיר | ע"ז שואל הבן 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות' | ביאור פלוגת התנאים אם מזכירין יציאת מצרים בלילות | בית האסורים נקרא חושך וצלמות | פי' הוזה"ק בתיבת 'כלאים' - שהוא כטעם בית הכלא | זיווג הראוי נחשב חירות לשנים המתחברים | יום' ולילה' הם כמו 'אורות' ו'כלים' | החירות מבית אסורים זה ע"י שהלילה מאיר כאור היום | עיקר יציאת מצרים היא מה שהתהפכה החושך לאור

### ב. תאיר כאור יום חשכת לילה: בליל פסח מאירה הלבנה כאור החמה

השמש והירח הם בדוגמת אור וכלי | פגם מיעוט הירח גרם פיורד ביניהם | בשעת יציאת מצרים האירה הלבנה כאור החמה מעין זמן העתיד | 'ליל פסח' בני' 'ירח' | חג הפסח ביום ט"ו לחודש - 'סיהרא באשלמותא' | תלה הכתוב יציאת מצרים במצות קידוש החודש - המורה להתחדשות והתעלות מדרגת הירח | חודש ניסן הוא ראש חדשים לענין התחדשות הלבנה | יציאת מצרים מקושר לענין זיווגים - אלקים מושיב יחידיים ביתה | ט"ו סימנים בליל התקדש חג, ומתחילים ב'קדש' - ענין קידושין | ט"ו המעלות כענין שם 'ה' הניתן באיש ואשה

### ג. אחד אני יודע: חירות האמיתית ע"י אחדות הנשמה והגוף

שעבוד מצרים עניינו השתעבדות הנשמה אל הגוף | ההתחברות הראוי ביניהם גורם שלימות לשניהם | חירות מגלות מצרים ע"י שמאיר הגוף כמו הנשמה | בעולם האצילות מתאחדים האורות והכלים | עולמות ב"ע הם בבחי' עלמא דפרודא | גאולת השכינה - גילוי אור האחדות בתוך העולמות הנפרדים | דברי הרמב"ן ששלימות הגאולה היא כאשר הבנים שבים למעלה אבותם | הראש נחשב כמו הנשמה, בכחי' אצילות | למטה ממנו הוא מקום שליטת הגוף כנגד ב"ע | מקום הגרין מורה לצמצום וגבול שיטתם בעולמות הנפרדים | קליפת מצרים אחוזה במיצר הגרון - ומעכבת יחוד הנשמה והגוף | גאולת מצרים ע"י התחברות הנשמה והגוף כאחד

### ד. ואמרתם זבח פסח: קדושת האכילה והדיבור שבלייל פסח

הגאולה ממצרים תלויה בכח הפה | ביאור המהר"ל זי"ע שחיבור הנשמה והגוף נעשה בפה | כוחות הדיבור והאכילה נעשים בהתכללות הנשמה והגוף | דיבור - אחדות מצד הנשמה, אכילה - אחדות מצד הגוף | מצוות החג נעשות בכוחות הפה | לחם ששונני עליו דברים הרבה - חיבור הנשמה והגוף ע"י סיפור יציאת מצרים ואכילת מצה | ג"פ הוי"ה הרמזו בתיבת 'לחם' ממתיקים את ג"פ שם אלקים שבתבת 'גרון' | י"ב אותיות שבג' הווי"ת - שכנגד י"ב השבטים, מתאחדים עם מדרגת האבות | ג"פ 'לחם עני' בגי' 'חירות'

א.

## ויהי בחצי הלילה: גאולת מצרים בכח התהפכות לילה ליום

הנהגה בפשטות לא שייך כלל ענין גאולת מצרים רק לזמן היום, שהרי עיקר היציאה הרי היתה ביום, וכמ"ש (במדבר לג, ג) ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ביד רמה, וכן נאמר (שמות יג, ד) היום אתם יוצאים בחודש האביב, ונמצא שיציאת מצרים משתייך לבחי' יום גרידא. אלא שמכל מקום הרי רואים שכבר התחילה להם הגאולה מבערב, שאז ניתן להם רשות לצאת (ראה ברכות טו), ולכאורה מזה יש מקום לומר שהיציאה מישך שייכי גם ללילה. אמנם הא גופא מה שהתחלת הגאולה היתה בזמן הלילה נמשכה רק מכח מה שלילה זו האירה כיום כנ"ל, והיינו שנחשבה היא כזמן היום. והנה מאחר שלא היה זאת אלא לפי שעה באותה הלילה המאירה, ואילו שאר לילות השנה הרי נשארו בגדר לילה סתם, הנה לכך בא הנידון אם מזכירין יציאת מצרים בכל הלילות.

זהו עומק הביאור ב'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות' וזהו עומק הכוונה בשאלת הבן בליל הסדר 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות' (פסחים קטז), כלומר שהוא מתמה בעצמו על מה שרואה בעיניו שינוי גדול בלילה הזאת משאר לילות השנה, מה שהיא מאירה באור נשגב כמו אור היום, ולכן שאלתו בפיו 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות'.

### ביאור פלוגת התנאים אם מזכירין יציאת מצרים בלילות

[ובכך יש לבאר באופן פשוט פלוגת התנאים (ברכות יב:) אם מזכירין יציאת מצרים בלילות, ומחלוקתם הוא בפסוק שנאמר (דברים טז, ג) 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך', עיי"ש. ושו"ש פלוגתתם י"ל שהוא אימתי לחשוב את עצם זמן היציאה ממצרים.

### הגאולה ממצרים היא התהפכות לילה ליום

הנה מציון שבלייל התקדש חג פסח, עת שהוציאנו הקב"ה ממצרים, ישנו דגוש מיוחד על ענין התהפכות לילה ליום וחושך לאור, וכדכתיב בתורה (דברים טז, א) 'הוציאך ה' ממצרים לילה', הדגיש הכתוב לומר שההוצאה היתה בלילה דייקא, כדי להורות על מה שבשעת היציאה התהפכה גם הלילה עצמה ויצאתה מאפילה לאור גדול. ועד"ז נודע מה שאיתא בזה"ק (ח"ב לח). 'תנא, הוה נהיר ליליא כיומא דתקופה דתמוז, דהא הוא דכתיב (תהלים קלט, יב) ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה', ע"כ. הרי שהלילה היה האירה בתוקף גדול מאוד.

וחזינו זאת גם בריש מסכת פסחים (דף ב.), שהתחיל התנא בלשון 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר', ובגמ' (ג.) מסיק דהאי אור אורתא הוא, ולישנא מעליא נקט. ומה שהלילה מכונה כאן בשם אור, אין זה רק בלשון סגי נהור גרידא, אלא זה מורה על שבשו"ש הדברים ענין של יציאת מצרים היא התהפכות הלילה ליום.

### פטרון הגליון - ניסן

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד

מו"ר יואל גרינפעלד הי"ו

לע"נ אמו האה"ח רבקה לאה ב"ר משה צבי ע"ה  
נפטרה ר"ח ניסן תשס"ז לפ"ק

### בית האסורים הוא מקום חושך וצלמות

והנה פשטות הביאור במה שגאולת בני ישראל ממצרים ויציאתם מעבדות לחירות משתייך לענין התהפכות לילה

ענין ההתהפכות לילה ליום וחושך לאור שנעשה בעת היציאה ממצרים. כי שעבוד מצרים היינו שהיו בני ישראל אסורים שם כמו בבית הכלא, וזה רמוז בתיבת 'מצרים' שהוא מלשון 'מִצְרַיִם' וגבולות, והיינו שנמצאים במצב של מיצר וגבול, ולפי האמור נעשה כן מכח מה שלא היתה שם אחדות כראוי בין האורות והכלים, ו'כלאים' זו גרמה גלות ושעבוד. ואילו יציאת בני ישראל משם, היינו שהתחברו והתאחדו האורות והכלים יחדיו, בבחי' לילה כיום יאיר ~ וכן מצינו שליל פסח מכונה בכתוב בשם 'ליל התקדש חג', כטעם 'קידושין'. וכן נרמז עניינם במה שישנם ט"ו סימנים בליל הסדר, שמנין זה הוא כנגד חמש עשרה המעלות שעלתה הירח בליל זו כדי להגיע לשלימותה. והסימן הראשון הוא 'קדש', לשון קידושין, ענין היחוד והזיווג הנעשה מכח הארת הירח

ליום וחושך לאור, הוא ע"פ מה שמצינו בכתוב שכל יושב בבית האסורים, שהוא היפך החירות, נחשב כאילו נמצא במצב של חושך ואפלה, וכמ"ש (תהלים קז, י) 'ושבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל'. וממילא היציאה והחירות ממסגר אסיר נחשב אל החיוב כאילו נתהפך אצלו הלילה ליום, כיון שיוצא ממצב של חושך וצלמות.

**בשעת הגאולה מתגלה שגם בעצם הגלות האיר האור בפנימיות**

וביותר הוא בענין היציאה מכור הגלות לחירות הגאולה, כי אז לאחר הוצאה רואים למפרע שאפילו בזמן הגלות עצמו האיר האור באתכסאי, וכל שעבוד הגלות לא היה אלא מבחויץ, וממילא מתהפך גם בית האסורים עצמו לענין של חירות, בבחי' 'לילה כיום יאיר כחשכה כאורה'. ואשר לרמז זה אכן האיר אז ליל היציאה כיומא דתקופה דתמוז כנ"ל, להורות על מה שנתגלה בעת היציאה שכל חשכת הגלות לא היתה אלא לפנים, ובאמת גם הלילה האיר שם כאור היום.

**תיבת 'כלאים' פירושו כטעם אסורים בבית הכלא**

אך בעומק יותר יתבאר ענין ההתהפכות לילה ליום בעת היציאה והגאולה מארץ מצרים, בהקדם דברי הוזה"ק (ח"ג פו): בביאור ענין כלאים, וז"ל 'מהו כלאים, כמאן דיהיב אחרא בבי מטרא (-בית המשומר), כמה דאת אמר (יזמיה לו, יח) אל בית הכלא', ע"כ. פירוש הדברים, שהוזה"ק מפרש איסור הכלאים שאסרה התורה לחבר שני מינים שונים, שעניינו הוא

מלשון 'בית הכלא', וכלומר, שההצטרפות וההתחברות של שני דברים יחדיו שלפי האמת אין הם מתחברים אחד עם השני, ומצד מהותם הינם סותרים זה את זה, הרי זה חשוב כאילו כל אחד מהם נמצא כמו חבוש בבית הכלא, כי זיווג שאיננו ראוי כזה נחשב כבית האסורים לשניהם.

**חיבור זיווג הראוי נחשב כחירות לשניהם**

ויוצא מזה שכאשר ישנו חיבור בין שני דברים שאינם מותאמים זה עם זה, והיינו בזמן ששנים המתחברים אינם שוים אהדדי, או נחשב זה ששניהם אסירים ומסוגרים בבית הסוהר, ואילו כאשר יוצאים משעבוד זה, וזה ע"י שנעשה אחדות זיווג נכון בין שנים המצטרפים, הרי זה נחשב להם כיציאה מעבודת לחירות ומשעבוד לגאולה.

**'יום' ו'לילה' משל 'אורות' ו'כלים'**

ועפ"י נבין ביותר שייכות ענין ההתהפכות של חושך לאור ליציאת בני ישראל ממצרים. כי ע"פ האמור נמצא שנכלל בדרגת 'לילה כיום יאיר' ענין השוואת אורות וכלים באופן שיאירו ויתאחדו יחדיו להיות לאחדים ממש.

כי הנה ה'יום' הוא משל לבחי' האורות' שבתוך הכלים, ואילו ה'לילה' והחושך הוא דוגמא לעצם ה'כלים', שאין להם אור מעצמם, ושורשם הוא משורש התהוות הגבורות וההסתר למעלה, ועל כן הם דומים למציאות החושך והלילה.

ב.

**תאיר כאור יום חשכת לילה: בליל פסח מאירה הלבנה כאור החמה**

שתהיה לעתיד לבוא. וממילא נתהווה או יחוד גדול בין השמש והירח, שהם בדוגמת 'קוב"ה' ו'שכינתיה' כנודע מהוזה"ק (ח"ג יב). וזה מכח התיקון והשלמות שנגרמה אז באור הלבנה. [וע"ד הרמז נודע שליל פסח' בגימ' ירח', להורות על שבליל נפלא זו מתהווה תיקון ושלמות גדול לבחי' הירח, והיא מאירה מעין אור השמש].

**חג הפסח ביום ט"ו לחודש - בזמן שה'סיהרא באשלמותא'**

ואכן קביעות המועד היא ביום ט"ו לחודש, בזמן שנמצאת ה'סיהרא באשלמותא', ודבר זה רומז שבליל קודש זו כבר עלתה הירח כל ט"ו המעלות שהיא עולה בכל חודש, ועתה כבר הגיעה לתכלית עלייתה, והיא עומדת כעת בשלימות מדרגתה, מעין אור השמש המאיר בתוקף השלימות. [וט"ו מדרגות אלו שעולה הירח בכל חודש, רמוזים בחמש עשרה מעלות שהיו בבית המקדש בין העזרת נשים (-שכינה, ירח) לבין העזרת ישראל (-קוב"ה, שמש), ומורה על ט"ו העליות המעלים את הירח למדרגת השמש. ויש בכז"א אריכות ואכ"מ].

**יציאת תוליה במצות קידוש החודש - המורה להתחדשות והתעלות מדרגת הירח**

וכן מצינו בתורה שכל ענין יציאת מצרים מיוסדת על מצות קידוש החודש, וכפי שרואים שהקדים הקב"ה לצוות על ענין קידוש הירח לפני שיצאו ממצרים, ואמר (שמות יב, ב) 'החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה', ופירושווהו חז"ל במכילתא (הובא ברש"י) שכונות הכתוב למצות קידוש החודש, ולומר שכשהירח מתחדש יהיה ראש חודש. ומיד אחריו ציוה על מצות קרבן פסח, באמרו (פסוק א) 'דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחודש הזה

החירות היא מה שמתעלה הלילה להאיר כאור היום

ולפיכך, כל עוד שאין הלילה מאירה כאור היום, והיינו שאין הכלים שוים במעלתם למדרגת האורות, אזי נחשב חיבורם כמו בית אסורים לשניהם, שהרי אין ביניהם יחוד והתכללות הראוי כיון ששונים הם במדרגתם זה מזה, וממילא נמצא שכל אחד מהם עומד כלוא בבית הכלא. ושלמות היציאה והחירות מזה, היא כאשר הלילה עצמה מתהפכת, והיא מתעלה להאיר כמו אור היום, הנה אז מכח ההתעלות והשוואת הכלי להיות שוה למדרגת האור, שפיר יכולים המה להתאחד ולהתחבר כראוי, ומעתה נחשב שיצאו שניהם מאסרם הקודם.

**יציאת מצרים - היינו התהפכות הלילה לאור**

וע"פ האמור מבואר היטב ענין ההתהפכות לילה ליום וחושך לאור שנעשה בעת היציאה והגאולה ממצרים. כי שעבוד מצרים היינו שהיו בני ישראל אסורים שם כמו בבית הכלא, וזה רמוז בתיבת 'מצרים' שהוא מלשון 'מִצְרַיִם' וגבולות, והיינו שנמצאים במצב של מיצר וגבול, ולפי האמור נעשה כן מכח מה שלא היתה שם אחדות כראוי בין האורות והכלים (כפי שיתבאר בעו"ה), ו'כלאים' זו גרמה גלות ושעבוד כמו הסגור בבית האסורים. ואילו יציאת בני ישראל משם, היינו שהתחברו והתאחדו האורות והכלים יחדיו, בבחי' לילה כיום יאיר, ודבר זה נקרא חירות ויציאה מהסגר כאמור. וממילא עולה יפה מה שמצינו דגוש מיוחד בענין הגאולה ממצרים בזה שמתהפך אז הלילה להאיר כמו אור היום.

ויקחו להם איש שה' וגו', הרי שכל הבאת קרבן פסח - הבאה לזכר היציאה ממצרים - תלויה היא במצות קידוש החודש.

ונודע שמצות קידוש החודש, המורה להתחדשות הירח בכל ראש חודש לאחר שנמתעה מאוד וכמעט שנחסרה לגמרי, - רומז על התיקון שלעתידי לפגם מיעוט הירח, כי על ידו מבשרים ללבנה שעתידיה היא עוד לחזור ולהתחדש בשלימות, ולחיות בבחי' 'שני המאורות הגדולים', ובזמן ההוא תתהפך להאיר באור גדול כמו החמה. וכיון שמצוה זו באה כהקדמה לענין הגאולה והיציאה ממצרים, מוכח שאכן דבר זה עצמו הוא גם ענין היציאה והחירות משעבוד מצרים, מה שבזמן ההוא מתעלה הירח מעלות רמות, עד שהיא משתווה למעלת השמש, והיא מאירה בתוקף גדול כמעט כאור החמה, ובוה מתחברים ומתאחדים הם יחדיו באופן הראוי.

**חודש ניסן נחשב לראש לענין התחדשות הלבנה**

וכן הדבר גם לפי פשוטו של מקרא, שבא הכתוב לומר שחודש ניסן שבו יצאנו ממצרים נחשב ל'ראש חדשים' וראשון לכל חדשי השנה, שממנו מתחילים כולם לימנות. - הנה בזה מבואר שכל קדושת סדר החודשים, שהוא ענין מה שהירח מתחדש בכל ראש חודש, מתחילה בחודש ניסן. הרי כאמור, שכל ענין קידוש הירח מושרש בחודש זה של היציאה, כי כאמור היתה זו עצם הגאולה והיציאה ממצרים, שנעשה אז תיקון לחשכת הלילה שנגרמה מכח מיעוט הירח, והאירה אז הלבנה כאור החמה מעין זמן העתיד.

**שייכות יציאת מצרים לענין זיווגים**

ואכן מצינו שייכות מיוחדת לענין זיווג איש ואשה וחיבורם באופן הנכון ליציאת מצרים, וכדכתיב (תהלים

סח, ז) 'אלקים מושיב יחידים ביתה, מוציא אסירים בכורשות', ופסוק זה מיייר מיציאת מצרים, שהוציא הקב"ה את ישראל בחודש שהוא כשר לצאת בו, (וכפרש"י שם בשם המכילתא בא פר' ט"ז), ומיניה ילפינן בגמ' (סוטה ב.) שקשין לזווגן כקריעת ים סוף, אשר ע"ז נאמר 'אלקים מושיב יחידים ביתה'. וכן נראה ממה שאיתא בירושלמי (פסחים פ"ה ה"א), כי 'האוכל מצה בערב פסח כבא על ארוסתו בבית המיו', הרי שאכילת המצה בליל פסח, המורה על הגאולה ממצרים שהיתה בחיפזון, נחשב כענין קידושין.

**ט"ו סימנים בליל התקדש חג - ענין קידושין**  
וכן מצינו שליל פסח מכונה בכתוב (ישעיה ל, כט) בשם 'ליל התקדש חג', כטעם 'קידושין'. וכן נרמז ענינם במה שישנם ט"ו סימנים בליל הסדר, שמנין זה הוא כנגד חמש עשרה המעלות שעלתה הירח בליל זו כדי להגיע לשלימותה. והסימן הראשון הוא 'קדש', לשון קידושין, ענין היחוד והזיווג הנעשה מכח הארת הירח.  
**ט"ו המעלות כענין שם ה' ה' הניתן באיש ואשה**  
ובביאור ענין מספר ט"ו דייקא, יש לומר שהוא כמנין שם ה' הנכלל בכל זיווג נכון בישראל, וע"ד

ג.

## אחד אני יודע: חירות האמיתית ע"י אחדות הנשמה והגוף

**ביציאת מנעשה חיבור בין הנשמה והגוף - הנחשבים כמו אור וכלי**

והנה ככל האמור למעלה בענין היחוד והחיבור הראוי שנתהווה ביציאת מצרים בגבחי מרומים בבחי' האורות והכלים העליונים, שהם שני המאורות השמש והירח, המשמשים כמרכבה לבחי' קוב"ה ושכינתיה, והוא ענין החירות שנגרמה בעת היציאה, - הנה כמו כן נעשה אחדות והתכללות זו גם בבחי' האורות והכלים שלמטה, שהם הגוף והנשמה הכלולים בנפש האדם, שהמה נחשבים ג"כ כמו אור וכלי, יום ולילה הנ"ל והיינו לומר שבעת הוצאתנו ממצרים נתכללו המה לאחדים, באופן שיתאימו זה עם זה, ע"ז שיתבאר בעז"ה, והוא הוא שלימות החירות שזכינו אליה ביציאת מצרים.

**שעבוד מצרים הוא השתעבדות הנשמה אל הגוף**

כי הנה 'שעבוד מצרים מורה על מה שהגוף משעבדת את הנשמה הנמצאה בתוכה להיותה משועבדת ונכנעת אליה בכל מה שהוא מצווה אותה. והיינו שלא י"ד שהגוף אינו מכיר את מעלת הנשמה וגודל רוממותה, ומכך הוא משתעבד אליה ומקבל מרות ממנה, אלא שאדרבה, הוא מחשיב את עצמו כאילו הוא העיקר, וכי הוא לבדו הוא המושל בכל אשר לו, ומזה הוא משעבד את הנשמה לקיים את כל מאווי ותאוותיו שהם היפך רצון הנשמה.

**חיבור כזה הוא כמו 'בית האסורים'**

והנה הנהגה כזו במהות החיבור של הנשמה והגוף, נחשבת כמו 'בית האסורים' לשניהם, והיינו כאמור למעלה שכל יחוד וחיבור שאיננו באופן הראוי לו, והוא באופן של כלאים, הרי זה נחשב ל'בית הכלא' לשנים המתאחדים. והכי נמי כאשר הגוף רוצה להיות המושל והשליט בחיבור זה שבינו ובין הנשמה, הרי זה חשוב ככלאים וכאילו שניהם נמצאים בבית האסורים.

**התחברות באופן הראוי גורם שלימות וחירות לשניהם**

כי הרי לפי הפשטות הלא הנשמה והגוף הינם כשני הפכים ממש זה עם זה, שהרי גוף האדם שנברא ביום הששי של מעשה בראשית הוא האחור למעשה בראשית (ברכות סא), ואילו הנשמה שקדמה לעולם היא במדרגת 'קדם' למעשה בראשית. ובכל זאת מקשר אותם הש"ת כאחד להיות מתאחדים ב'רזא דאחד'. וזיווג זה כאשר הוא עולה יפה באופן שהעמיד אותו הש"ת, והיינו באופן שהנשמה היא העיקר והמושל, הרי זה גורם שלימות ותיקון לשניהם, כי באופן כזה משלים כל אחד את זולתו, כי הנשמה מחייה את הגוף, ומאידך הגוף מגלה את כוחות הנשמה מכח אל הפועל. וכאשר הוא כן אזי נחשב שתרווייהו הם במצב של חירות.

שהרי אילו לא היתה הנשמה יכולה לגלות את כוחותיה לפועל, והיינו בלא התחברותה אל הגוף,

דאיתא בגמ' (שם יז.) דריש רבי עקיבא איש ואשה זכו שכינה ביניהן, ופירש"י, שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן, י"ד באיש וה"י באשה, ע"כ. הרי שהתכללות וחיבור כראוי בין איש ואשה גורם להשראת שם ה'-ה' ביניהם. וזוהי מדרגת 'ט"ו המעלות' שעולה עם בעלה - קוב"ה, ובאופן שהיא מתעלה ומתדרמה אליו בהאירה כמותו, שבזה עולה הזיווג יפה כראוי וכיאות, ואשר זה נחשב למצב של חירות בשלימות, היפוך 'בית האסורים' שהיתה בה בתחילה בהיותה במצרים.

מדת המלכות. ואכן שלימות החירות והגאולה מגולתה, היא כאשר מאיר אור אחדות הבורא גם בתוך עולמות הנפרדים הם, והיינו שמתאחדים האורות והכלים, השמש והירח, באופן שאי אפשר להעלים ולהכחיש את כבוד מלכותו של הקב"ה. ובהתגלות זו בשלימות נחשבה גאולה שלימה לענין גלות השכינה.

**שלימות הגאולה היא כאשר הבנים שבים למעלת אבותם**

[ועפ"י ז' נתבאר במק"א עומק דברי הרמב"ן ז"ל (בהקדמה לספר שמות), וז"ל: והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו וכו', וכשבו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלת אבותם וכו' ואז נחשבו גאולים, עכ"ל. ויוצא מדבריו הק' שלשלימות הגאולה איננו רק כאשר הבנים שבים למעלת האבות, ורק אז נחשבים המה כגאולים.

**הכוונה בזה - שמתגלה אחדות שבעולם אצילות גם בעולמות בי"ע**

והנה כבר בא דברינו כמה פעמים (ראה גליון קסה) שמדרגת האבות הק' לעומת דרגת השבטים - היא כמו עולם האצילות שמאיר בו אחדות הפשוט של הבורא ית' לעומת העולמות התחתונים שהם בבחי' פירוד. ולפי מה שאמרנו לעיל הרי שלימות החירות והיציאה מגלות היא כאשר ישנו חיבור יחוד הראוי בין שנים המתחברים, ויש בהם מדרגת של אחדות שלימה ונרצה, וכפי האמור כאן זוהי דרגת עולם האצילות ששורה בו אחדות האורות והכלים - לעומת עולמות בי"ע שהם עלמא דפרודא. וממילא עולים היטב דברי הרמב"ן שתכלית הגאולה היא כאשר הבנים (מדרגת בי"ע) שבים ועולים למעלת האבות (בחי' עולם האצילות), וגם בהם מתאחדים ומתכללים האורות והכלים כראוי, כי אז דוקא נחשבו גאולים. וראה עוד בזה להלן.]

**הראש נחשב כמו הנשמה, ולמטה ממנו הוא מקום שליטת הגוף**

וע"פ הדברים האלה יבואר ענין שעבוד מצרים בהגברת כוחות הגוף על אור הנשמה. ובהקדם, דהנה קומת האדם היא דוגמא למידות העליונות כמבואר בתיקונים, ואחד מהאופנים איך מתחלקת קומת האדם ע"פ המידות הוא, אשר הראש הוא בדוגמת הנשמה, כטעם 'הנשמה שבמוחי', ואילו מקום הגוף שמהצואר ולמטה נחשב כמקום שליטת הגוף.

**ביתר עומק: הראש הוא בבחי' אצילות, והגוף הוא כנגד בי"ע**

וביתר מדיק נאמר - ע"פ האמור, שהראש הוא כנגד עולם האצילות, ששם מתאחדים האורות והכלים לאחדים ממש, ויחוד זה הוא באופן שהנשמה היא העיקרית, והגוף שומע לקול הנשמה ומכניע עצמו

### נקודות:

'שעבוד מצרים מורה על מה שהגוף משעבדת את הנשמה הנמצאה בתוכה להיותה משועבדת ונכנעת אליה בכל מה שהוא מצווה אותה. והיינו שלא י"ד שהגוף אינו מכיר את מעלת הנשמה וגודל רוממותה, ומכך הוא משתעבד אליה ומקבל מרות ממנה, אלא שאדרבה, הוא מחשיב את עצמו כאילו הוא העיקר, וכי הוא לבדו הוא המושל בכל אשר לו

~  
וזהו המיצר והחושך של שעבוד מצרים, מה שעייכבו את היחוד והחיבור הנרצה בין הנשמה והגוף, ונחשב זאת לשניהם כמקום הכלא ובית האסורים כנ"ל. ואילו היציאה ממיצר זה הוא ענין התחברותם כאחד באופן הראוי, והיינו כאשר הגוף בטל אל אור הנשמה, ובכך הוא מאיר ג"כ באור הנשמה, באופן שמתאימים ונכללים זה עם זה, ומתאחדים האור והכלי, בבחי' לילה כיום יאיר וחשכה כאורה



הנה עיקר מצוות הלילה הזה הם שנים, ושניהם מתקיימים ע"י הפה, והם; דיבור ואכילה, מצות סיפור יציאת מצרים, ומצות אכילת פסח מצה ומרור. ומזה שתלה הכתוב מצוות הלילה בפה, מוכח שיש לו שייכות מיוחדת לכל ענין גאולת מצרים.

וכן ידוע מה שביארו בספרים הק' את שם החג הקדוש 'פסח' שהוא מלשון 'פה סח', הרי שעיקר החג נקרא ע"ש קדושת הפה

בליל התקדש חג שהוא זמן חירותנו, שאזי יוצאים מתחת סבלות מצרים, שהוא מה שרוצים המה להפריד את יחוד הנשמה והגוף,

לכך נצטוונו לעשות בחג הפסח מצוות כאלו התלויים בפה ששם מתאחדים הגוף והנשמה, ולא עוד אלא שצריכין לקיים את שני הכוחות התלויים בו, דיבור - בסיפור יציאת מצרים, ואכילה - באכילת פסח מצה ומרור

תחתיו, וזהו דרך חיבורם באופן הראוי כנ"ל. וממילא נחשב איבר הראש למקום שליטת הנשמה. ומאידך קומת הגוף למטה היא בבחי' עולמות ב"ע, ששמה לא מופיעה אחדות שלימה בין האורות והכלים - הגוף והנשמה, ועל כן יש שם התגברות של הגוף לעומת כח הנשמה.

**מקום הגרון מורה לצמצום וגבול שיטתם בעולמות הנפרדים**

והנה הגרון העומד בין הראש לקומת הגוף, והוא מקום המיצר שביניהם, הוא כמו המעבר בין עולם האצילות לעולמות ב"ע, בין דרגת הנשמה אל הגוף, ובה מתחיל ענין עולמות הנפרדים. ולכך נמי עולה מספר 'גרון' כמנין ג' פעמים 'אלקים' ע"ה המתפשטים בגרון, ואשר השם אלקים מורה על צמצום וגבול, בחי' 'מצרים' ה"ל, הנעשה מכח מה שהאורות והכלים אינם מחוברים כראוי בעולמות ב"ע, שהוא היפך כח

החירות המתהווה ע"י היחוד והחיבור הנכון. ודייקא ג' פעמים אלקים, כנגד שלושת העולמות בריאה יצירה ועשיה שהינם בבחי' פירוד. וכמו כן ישנם בגרון ג' חלקים, הקנה, הוושט, והוורידים, המכוונים ג"כ כנגד ג' עולמות ב"ע.

**קליפת מצרים אחוזה במיצר הגרון - ומעכבת יחוד הנשמה והגוף**

והנה כלל ישראל נקראים בשם 'ישראל', שהוא אותיות 'לי ראש', וזה מכיון שהם אחוזה בבחי' הראש, שהוא בדרגת הנשמה, ואילו קליפות מצרים ופרעה אחוזה במיצר הגרון כנודע, שהוא ראשית מקום שליטת הגוף, וכמו כן 'פרעה' מלך מצרים הוא אתון 'הערף', שהוא האחור של הגרון, המורה על קשיות ערפו של הגוף שאינו רוצה להשתעבד אל הנשמה. וכן שלושת שרי פרעה, שר המשקים, שר האופים, ושר הטבחים, הינם כנגד ג"פ שם אלקים המרומזים בחיבת גרון (ראה

ד.

**ואמרתם זבח פסח: קדושת האכילה והדיבור שבלייל פסח**

להפריד את יחוד הנשמה והגוף, לכך נצטוונו לעשות בחג הפסח מצוות כאלו התלויים בפה ששם מתאחדים הגוף והנשמה, ולא עוד אלא שצריכין לקיים את שני הכוחות התלויים בו, דיבור - בסיפור יציאת מצרים, ואכילה - באכילת פסח מצה ומרור, ושתי מצוות אלו מקושרים יחדיו, שהרי המצה נקראת 'לחם עוני' (דברים טו, ג), ע"ש שעונין עליו דברים הרבה (פסחים קטו), והיינו שסיפור יציאת מצרים בדיבור בא ביחוד עם אכילת המצה. והרי זה מורה לגודל היחוד והחיבור בין הנשמה והגוף, האור והכלי, הנעשה בליל קדוש זה, שהיא אחדות הגוף והנשמה הפועלים כאחד, בבחי' 'לילה כיום יאיר', ובבחי' שני מלכים המשתמשים בכתר אחד, שהיא מדרגת החירות האמתית כנ"ל.

**ג' פ' הו"ה הרמוז בתיבת 'לחם' ממתיקים את ג' פ' שם אלקים שבתייבת 'גרון'**

וע"ד הרמז, הנה 'לחם' עולה כמנין ג"פ שם הו"ה, והם כנגד שלושת האבות הק', שהם בדרגת עולם האצילות. וג' הווי"ת אלו ממתיקים את הג' פעמים 'אלקים' הרמוזים בתיבת 'גרון' שהם כנגד עולמות ב"ע, והם מותקנים בכח הלחם עני' שבדרגת האבות הק', בחי' עולם האצילות, ששם שורה האחדות, ואחדות זו מאירה גם בתוך העולמות הנפרדים בכח אכילת המצה. וכמו כן מרומז חיבור זה גם בתיבת 'לחם' עצמה, שהרי בג' הווי"ת ישנם י"ב אותיות, שעניינם י"ב גבולי אלכסון - בחי' הגבול, ומכוונים לעומת י"ב השבטים שהם שורש עולמות הנפרדים ב"ע כנ"ל, ונמצא שבענין הלחם עצמו נרמזו אחדות דרגות האבות והשבטים, והעלאת עולמות ב"ע לדרגת האצילות, בבחי' 'הושיב לב אבות על בנים' (מלאכי ג, כד) ועי"ז נחשבו גם המה לגאולים.

**שלוש המצוות מורה על חירות משעבוד מצרים**

וכמו כן לוקחים אנו שלש מצוות, נגד שלושת האבות הרמוזים בענין הלחם עני, וג' פעמים 'לחם עני' בגימ' 'חירות', כי כאמור זוהי החירות האמתית והשלימה, שנעשה אחדות וחיבור הראוי בין הנשמה והגוף, ומאירים שניהם כאחד, באופן שמתהפכת חשכת הגוף להאיר באור הנשמה, היפך קליפת מצרים שרצו להגביר הגוף על הנשמה, ובשעת היציאה האיר לנו הקב"ה את הלילה לאור היום, ובכח זה יצאנו ממצרים לחירות עולם.

כי גמר צורתו של אדם שזהו גמר מלאכתו, נעשה בגמר פיו שבו כח הדבור, עכ"ל. מבואר בדבריו ז"ל שהפה הוא הכלי המאחד ומחבר את הנשמה והגוף.

**כוחות הדיבור והאכילה נעשים בהתכללות הנשמה והגוף**

ובהרחיב הדברים קצת יש לומר, כי שני הכוחות שישנם בפה, הדיבור והאכילה, שניהם נעשים ע"י חיבור הגוף והנשמה. כי הנה הדיבור נמשך מכח הנשמה, וכמ"ש (בראשית ב, ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה', ותרגום אונקלוס 'לרוח ממללא'. ומאידך מצינו בחז"ל שהחשיבו את הדיבור לענין מעשה הבא מצד הגוף, וכענין שאמרו (סנהדרין סה). ד'עקימת שפתיו הוי מעשה'. הרי שבכח הדיבור פועלים הנשמה והגוף גם יחד, ובו מתגלה הקשר בין הנשמה אל הגוף.

וכן הדבר גם בכח האכילה הנעשה ע"י הפה, שגם בה ישנה חיבור נשמה וגוף, שהרי ללא האכילה נפרדת הנשמה מן הגוף ואינה יכולה להתקיים בו, ונמצא שהאכילה היא הגורמת את היחוד והחיבור ביניהם.

**שני העניינים - הדיבור והאכילה - התלויים בפה כדי להורות על אחדותם כאחד**

וביותר נאמר כי אכן בדוקא העמיד השי"ת את שני כוחות אלו בפה, והיינו שהפה משמש לשני עניינים חלוקים, כח האכילה ע"י הוושט, וכח הדיבור ע"י הקנה, וזה דלא ככל שאר האיברים אשר כל אחד מהם משמש לענין אחד בלבד. וטעם הדבר הוא אכן ע"פ האמור. כי מאחר שהפה הוא מקום חיבור הנשמה והגוף כנ"ל, שהם שני הפכים, על כן כאשר צריכים המה להתאחד הרי זה בא מכח שני הצדדים גם יחד. כי הנה יחוד הנשמה עם הגוף הבא מצד הנשמה - מתהווה ע"י הדיבור, כי כח הדיבור מתייחס בעיקרו אל הנשמה, אלא שיש לו גם שייכות אל הגוף כאמור, ונמצא שחיבור זה מורה על האחדות שמצד הנשמה. ומאידך היחוד שמצד הגוף - בא ע"י האכילה, הנראית לכאורה כענין של גוף, ואילו למעשה ניוזנת גם הנשמה ממנה, ועל ידה היא מקבלת את חיותה, וזהו היחוד שמצד הגוף. ועכ"פ נמצא ששני עניינים אלו, דיבור ואכילה, באים כאחד אצל הפה, ועי"ז בא היחוד השלימה של הנשמה והגוף.

**'לחם שעונין עליו דברים הרבה' - חיבור הנשמה והגוף**

ולפיכך בליל התקדש חג שהוא זמן חירותנו, שאזי יוצאים מתחת סבלות מצרים, שהוא מה שרוצים המה

**תיקון קליפת מצרים ע"י המצוות שבלייל פסח**

והנה התיקון לקליפת מצרים הבאה להפריד בין הנשמה לגוף, בא ע"י מצוות ליל התקדש חג, שבכח מצוות הללו מתאחדים הנשמה והגוף, ובוה מתבטל טומאת מצרים הרוצה לעשות פירוד ביניהם.

**הגאולה ממצרים תלויה בכח הפה**

כי הנה עיקר מצוות הלילה הזה הם שנים, ושניהם מתקיימים ע"י הפה, והם; דיבור ואכילה, מצות סיפור יציאת מצרים, ומצות אכילת פסח מצה ומרור. ומזה שתלה הכתוב מצוות הלילה בפה, מוכח שיש לו שייכות מיוחדת לכל ענין גאולת מצרים. וכן ידוע מה שביארו בספרים הק' את שם החג הקדוש 'פסח' שהוא מלשון 'פה סח', הרי שעיקר החג נקרא ע"ש קדושת הפה. וכמו כן נודע מה דאיתא בפרקי דר"א (פמ"ח) שכל הגאולות היו בסוד ה' אותיות מנצפ"ך, וגאולת מצרים היתה בכח האות פ' - 'פקוד יפקוד אלקים אתכם' (בראשית ג, כה). ואות פ' הרי רומז לענין הפה כמבואר בגמ' (שבת קד). הרי נראה מכל זה שישנו קשר מיוחד לגאולת מצרים בענין הפה.

**חיבור הנשמה והגוף באיבר הפה**

וע"פ דברינו לעיל נאמר שאכן הפה מורה על אחדות הנשמה והגוף, שהוא הוא ענין החירות הנעשה בליל התקדש חג פסח.

כי הנה נודע מה שכתב המהר"ל (גבורות ה' פכ"ו ועוד), שמקום חיבור הנשמה והגוף הוא אצל הפה, וכענין מה דאיתא בגמ' (נדה ל): שכיון שבא הוולד לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו, וביאר שם המהר"ל בזה, וז"ל: מכיון שהאדם צורתו חיבור הנשמה השכלית והגוף ביהוד, ודבר זה הוא עצמו כח המדבר, שהוא נשמה עם הגוף, וכח המדבר הוא גמר צורתו, וכל זמן שהוא בבטן אימו אין לו רוח ממלא, עד שהוא יוצא לאויר העולם, והכאה הזאת שהוא מכה על פיו ר"ל גמר צורתו, ונקרא זה הכאה על פיו, כי כן גמר צורה של כלי נקרא מכה בפטיש, המכה על הכלי בגמר מעשה זהו גמר מלאכתו, כן גמר צורתו שהוא חי מדבר הוא נעשה על ידי גמר פיו ששם כח הדבור, והגמר היא הכאה, ושם נגמר ונעשה האדם מורכב מן הנשמה השכלית וגוף, וזה כי פועל הדבור ע"י גוף, ואי אפשר זה בלא נשמה שכלית, כי התינוק שאין לו שכל אינו מדבר, וכן הבהמה יש לה כלי הדבור ואין בה דבור, כי הבהמה אין לה נשמה שכלית, ובא לומר

## • קדש •

### קידוש על היין היפך טומאת מצרים

כוס ראשון של ארבע הכוסות הוא כוס היין של קידוש, והוא התחלת כל הסדר.

דהנה כי אמר הכתוב 'כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך' וגו' (שמות טו, כו), הרי שמצרים היא השורש לכל המחלות, ואמרו חז"ל (ב"ב נח) '**בראש כל מרעין, אנא דם**', אשר הדם הוא שורש כל המחלות, ואכן כל ענין שליטת מצרים היא בבחי' דם, כמו שמצינו במלך מצרים שהיה רוחץ בדמון של ישראל (ע"י רש"י שמות ב, כג), ועל זמן יציאת מצרים אמר הכתוב 'ואומר לך בדמייך חיי ואומר לך בדמייך חיי' (יהוה ק"א טו, ו), הרי שמצרים היא בחי' דם, ולכן הם שורש כל המחלות, והמתקת דמים אלו, הוא על ידי היין שאמרו חז"ל עליו (ב"ב נח) '**בראש כל אסון אנא חמר**', והוא מרפא את כל החולאים של מצרים, ולכן על יציאת מצרים תיקנו חז"ל ארבע כוסות של יין, ותחלת ליל הסדר באה בכוס יין של קידוש.

וענין הקידוש על היין, כי על ידי הקידוש יוצאים מן החול אל הקודש, אשר 'חול' הוא בחי' 'חולה', שיש בו אחיזת מצרים, ולכן 'חול' הוא בגי' 'דם', שיש בו עדיין אחיזת מצרים, ואכן 'מצרים' הוא בגי' 'פעמים' 'הל' ובמצרים שיעבדו את כלל ישראל בל"ט המלאכות של ימות החול, כדאיתא בתוס' (פסחים ק"ז: ד"ה לפעם) אשר חילוף 'פרך בא"ת ב"ש' (ג"ל) עולה ל"ט, כי היו משעבדים בהם בכל הל"ט מלאכות של ימות החול, וכאשר באים להיכנס אל הקודש ולצאת משליטת ימות החול, הרי זה בא על ידי הקידוש על היין, וביותר בא הדבר בענין המועדים, ובפרט בעת תחלת חג הפסח אשר בו יצאנו ממצרים, והוא ראש כל המועדים שהם יורדים יותר אל מקום החול ומקדשים שם את היום טוב, ולכן פותחים את הסדר עם 'קידוש' על היין, ויוצאים בזה מן החול אל הקודש.

## • ורחץ •

### בליל הסדר יכולים ליטול ידיים אפילו לא לחם

נטילת ידיים זו היא מפני אכילת הכרפס, שהיא דבר שטיבולו במשקה, אכן הוא שונה ממנהיגו בכל השנה, שאין נוטלים ידיים לדבר שטיבולו במשקה.

ויש לומר כי נטילת ידיים מורה על קדושה גדולה, היפך היסח הדעת של ידיים עסקניות, ולכן אמרו חז"ל (חולין ק"ז) כי הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח, לפי שאין אנו במדרגה זו להיות בקדושה זו בכל דבר, ורק לפני אכילת לחם נוטלים אנו את הידים, כי לחם מורה על בחי' גדלות המוחין [כענין שיטת ר' יהודה שענין הדעת חיטה היה, כי אין התנוק יודע לקרות אבא אימא עד שיטעום טעם דגן (ברכות מ) הרי שהלחם משפיע מוחין], אבל פירות אינם בבחי' גדלות המוחין הזאת, ואכן כל תקנת נטילת ידיים [לחולין] באה על ידי שלמה המלך ובית דינו (שבת ד"ד), כי שלמה המלך היה בבחי' גדלות המוחין נפלאה, ולכן יכול היה לתקן נטילת ידיים.

אבל בליל הסדר נמשכת גדלות המוחין עצומה כל כך, והיא ליל ט"ו לחודש שמונים בו למלכי ישראל, בחי' 'סיהרא באשלמותא' של מדת המלכות, שהוא ענין שלמה המלך (וה"ק ח"א ע"ג), ולכן בליל זה נוטלים ידיים אפילו ליוקות, כי אין הם בחי' קטנות המוחין סתם כמו בכל השנה, אלא הם

נמשכים אחר גדלות המוחין, ולכן יכולים ליטול ידיים גם על דבר שטיבולו במשקה.

## • כרפס •

### תיקוני הדורות ברחיצות ליל הסדר

איתא באריה"ק אשר בתוך נשמות ישראל שהיו בגלות מצרים, היו מגולגלות נשמות הדורות הקודמים שהיו צריכות תיקון, והם דור אנוש, דור המבול, דור הפלגה, ואנשי סדום, ויש לומר אשר ג' הרחיצות שיש בליל הסדר, ורחץ, רחצה, ומים אחרונים, הם כדי להיטהר מן הפגמים של דור המבול והפלגה ואנשי סדום [כי דור אנוש שהוא ענין עבודה זרה, צריכה יותר מרחיצה, רק צריכה טבילה במקוה לשם גירות], ונפרש כי הרחיצה לפני אכילת הכרפס שהוא מין 'רקק', הוא כדי להיטהר מטומאת דור המבול שפגמו בעוון 'קרי' אתונו של 'רקק', ואכן 'כרפס' הוא בגי' 'שוכבי' שהוא זמן התיקון לחטא זה, והוא ענין הטבילה במי מלח, שהוא בחי' מי המבול, ומברכים על הכרפס 'בורא פרי האדמה', לתקן את הפגם שנאחזו בענין הארץ כמו שנאמר (בראשית ו, י) 'הנני משהיתם את הארץ', ורחצה שהוא לפני אכילת המצה והמרור, הוא תיקון לדור הפלגה, שכן המרור הוא על שם 'ימררו את חייהם וגו' בחומר ובלבנים' (שמות א, יד), שהוא ענין חטא דור הפלגה שאמרו 'הבה נלכדה לבנים' (בראשית יא, ג), וטובלים את המרור בחרוסת זכר לטיט, והוא גם ענין דור הפלגה שעסקו בבנין, ואילו רחיצת מים אחרונים, הוא כדי להיניצל מ'מלח' סדומית' שמסמא את העינים, והוא מטרה מטומאת אנשי סדום.

## • יחץ •

### הנחת האפיקומן עד שיגיע זמנו

נוהגים לשבור את המצה האמצעית, ולהניח את חלקה הגדול לסוף הסעודה, ומקיימים בה מצות אכילת אפיקומן, ויש לומר כי הפרוסה שהיא לחם עוני היא בחי' זמן הגלות, ואילו החלק הגדול שהוא האפיקומן הנאכל על השובע הוא בחי' זמן הגאולה, ובה שמצניעים את האפיקומן עד לסוף הסעודה, מורים בזה ענין חשוב הנוגע לזמן הגלות, והוא מה שאמרו חז"ל (כתובות ק"א), שהשיביעו הקב"ה שלא ידחקו את הקץ, ואמרו (סנהדרין י"ג) תיפח עצמן של מחשבי קיצין, והוא על דרך הכתוב (תהלים ק"ה, טו) 'אל תגעו במשיחי', שאי אפשר לאדם לגעת ולטפל בענין משיח, כי בוודאי צריכים לקוות על הגאולה ולצפות ולהמתין עליה, אבל אי אפשר לעשות פעולות ולהתערב בענין זה, אלא אנו מניחים זאת מצדינו ואין עוסקים בזה בפעולות, ורק משתוקקים ומצפים ומייחלים עד שתתפץ, כאשר יעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו.

## • מגיד •

### הדיבור הוא עצם יציאת מצרים

יש מצוה מיוחדת לספר ביציאת מצרים, ואמרו כי כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, והתורה מדרגשה הרבה את מצות הסיפור והדיבור על יציאת מצרים, כמו שנאמר (שמות י"ח) 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר' וגו', ואמר עוד (שם י"א) 'אשר כל יציאת מצרים היא למען תספר באזני בנך וכן בנך' וגו'.

והענין בזה הוא על פי המבואר בספה"ק אשר בגלות מצרים היה כל כח הדיבור שבקדושה בגלות, והיא גלות גדולה ועמוקה, שלא היו יכולים אפילו לדבר דיבור לפני ה'. וזהו שנאמר (שם ב, כג) 'ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים', ומבואר בספה"ק דהיינו שהקב"ה ראה את הזעקה הזאת, אבל הם לא היו יכולים אפילו להוציא זעקה מתוך פיהם, כי כל כך היתה הדיבור בגלות במצרים.

ולכן בעת יציאת מצרים נהיה ענין גדול של דיבורי קדושה, ולכן מצוה לספר ביציאת מצרים הרבה מאד, ואין זה רק סיפור על יציאת מצרים, אלא עצם זה שיוכלים לספר דברי קדושה ואמונה הרי זה חלק מיציאת מצרים עצמו, כי הדיבור יצא מן הגלות ויכולים לדבר דיבורים קדושים, והוא 'והגדת לבנך וגו' בעבור זה עשה ה' לי, דהיינו אשר בעבור זה עצמו שאני מדבר עכשיו דיבורים קדושים עשה ה' לי והוציאנו ממצרים.

ואמר הכתוב (תהלים ק"ה, כו) 'א"ל הוי"ה ויאר לנו', אשר השמוה"ק א"ל הוי"ה הם ענין האור שהקב"ה מאיר לכלל ישראל, ואכמ"ל, והנה 'מגיד' הוא בגי' 'א"ל הוי"ה', כי אכן האור של ליל הסדר המאיר כיום הוא עצמו הענין של 'מגיד', מה שאפשר לספר ביציאת מצרים.

## • קדש - מגיד •

### למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים

'קדש ורחץ כרפס יחץ מגיד' הם בגי' אֶלֶף עם 'זכור', שהוא ענין יחוד הזכירה הנזכר בדברי האריה"ק, כי על ידי סיפור יציאת מצרים המתחיל מקידוש היום עד אחר מגיד, מקיימים את זכירת יציאת מצרים, ולכן זוכים בזה ליחוד הזכירה.

## • רחצה •

### רחיצות ליל הסדר למחות את עמלק

הזכרנו לעיל שיש בליל הסדר ג' רחיצות, ורחץ, רחצה, ומים אחרונים, ויש לומר כי אלו הרחיצות באות לטהר את הידים כדי למחות את זכר עמלק [נכדו של עשו בעל הידים ידי עשו], כמו שמצינו את 'ידיו של משה' בעת מלחמת עמלק (שמות י"ז, יא), כי איתא בספה"ק שיש לימים מפורים עד פסח, שבהם מוחים את עמלק בג' בחינות מחשבה, דיבור, ומעשה, כנגד שלש המצוות של מוחיית עמלק 'אל תשכח' במחשבה, 'זכור' בפה, ו'תמחה' במעשה, וכנגד זה יש בין פורים לפסח תש"כ שעות כמספר ג' פעמים 'עמלק', וכנגד ג' בחינות אלו רוחצים את הידים ג' פעמים בליל הסדר.

והנה מוחיית עמלק באה ע"י שם י"ה כמ"ש (שמות טו, יז) 'כי יד על כס י"ה' כמו שאיתא בזה"ק (ח"ג נ"ה) דשם י"ה היוצא מתיבת שלהבת-י"ה מוחה את עמלק, ואיתא באריה"ק כי הרחיצה שלפני כרפס היא כנגד י"ה של מילוי ע"ב (י"ד ה"י), והרחיצה שלפני הסעודה היא כנגד י"ה של מילוי ס"ג (י"ד ה"י), עיי"ש, ולפי זה יש לומר בדרך אפשר כי רחיצת מים אחרונים היא כנגד י"ה של מילוי מ"ה (י"ד ה"א), והנה כל המילואים האלו בחשבון של הכאה (י"ד פעמים ה"י, ה"י פעמים י"ד, י"ד פעמים ה"י, ה"י פעמים י"ד, ה"א פעמים י"ד, י"ד פעמים ה"י, ה"י פעמים י"ד), עולים בגי' ג' פעמים 'עמלק', אשר הוא נמחה על ידי רחיצות אלו.

## • מוציא מצה •

### ראשית התחלת הגאולה על ידי אכילת לחם במצרים

'מוציא מצה' הוא בגי' 'עברי', כי ראשית התנוצצות הגאולה נזכר בפסוק (בראשית מג. לב) 'כי לא יוכלון המצרים לאכל את העברים לחם, כי תועבה הוא למצרים'. אשר אז התחיל כבר להתגלות שיש פיבוד גדול בין מצרים לכלל ישראל, ואם כן אין הם יכולים לקבל שליטה עליהם באמת. ולכן מרמזים על פיבוד זה בסימן מוציא מצה, להורות כי הגאולה היתה מושרשת בפיבוד זה בין העברים והמצרים.

## • מרור •

### המתקת דיני המרור

א' באריה"ק כי 'מרור' הוא בגי' 'מות' (שעה"כ פסח ו), וידוע מספיק"ק כי צריכים להפריד בין אותיות מו"ת, ועל ידי זה יוצאים ממות לחיים. וזהו ענין תיבת מאורות (בראשית א, יד) אשר האור מפריד בין אותיות מו"ת. וכן תיבת מוֹזוֹת (דברים ו, ט), כוונתו ו'ז המפריד בין אותיות מו"ת. ו"ל כי לכן צריכים ללעוס את המרור, והיינו לשבר ולהפריד בין אותיות המו"ת, ועל ידי זה להכניס בו אות חיים. כי כאשר מפזרים את אותיות המו"ת ואין בהם חיבור, מתבטלת המיתה, על דרך 'פיזור לרשעים טוב להם וטוב לעולם' (פסחדרן עא).

והמרור נמתק ע"י החרוסת, שהוא גדול במספרו ממנין מרור כמספר עץ חיים, והיינו אשר 'מרור עץ חיים' הוא בגי' 'חרוסת', כי עץ החיים נכנס באמצע אותיות מו"ת. ובגמ' איתא כי תגרי חרץ שבירושלים היו מכריזים ואומרים 'בואו וטלו לכם תבלין למצוה' (פסחים קטז), ויש לרמוז כי 'חרץ' הוא בגי' עץ חיים, וזהו ממש ענין החרוסת, להביא בחי' של חיים לתוך מקום המות.

והנה חרץ הוא מלשון מציץ מן החרבים (ש"ש ב, ט), כי המרור מורה על קושי השעבוד, ומטבילים אותו בחרוסת כדי להמתיקו. והמתקה באה על ידי בחי' 'חרץ', כאשר מוזכרים את הדבר שגם בעומק הגלות יש תמיד השגחה עליונה, בבחי' מציץ מן החרבים, וזה ממתיק את מרידות הגלות.

ובאורח זו נהלך לרמוז עוד כמה שנודע כי קושי השעבוד השלים את מנין ארבע מאות שנה שהיו צריכים להשתעבד במצרים, והיינו אשר דוקא ע"י המרור המורה על קושי השעבוד והמרירות, וכן שחשב הקב"ה את הקץ להקדים את יציאת מצרים, וזהו גם כן בחי' מציץ מן החרבים שהיה בתוך עומק קושי השעבוד. וזהו ענין חרוסת נוטריקון חוסר ת', כי על ידי בחי' מציץ מן החרבים שהחרוסת מורה עליו כאמור, לא היו צריכים להשלים ולמלא ת' שנה כמו שנגזר עליהם.

## • כורך •

### המשכת הדעת באכילת כורך

נוטלים את המצה השלישית ומוכרים אותה עם המרור. הנה שלשת המצות הם כנגד חכמה בינה ודעת, ונמצא כי המצה השלישית היא כנגד דעת. וכיון שאמרו חז"ל 'כל מי שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו' (ברכות לב), לכן במצה המורה על דעת עושים 'זכר למקדש', ורמז יש בדבר כי 'למקדש' הוא בגי' 'דעת'.

והנה הדעת הוא מקור השלום, לפי שכל הפיודים באים מחוסר דעת, כי על ידי מצמוצם הדעת אין אחד מבין את השני, ואינו סובל אותו, ומהו נמשכים כל הפיודים והמחלוקות, וכך גם כל הדינים והגבורות באים מזה. אבל כאשר יש בהירות הדעת, אין שום פיודים כי אם שלום רב. וכך כתוב לא

ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה' (ישעיה יא, ט). וזהו ענין זכר למקדש כהלל, כי מדרתו של הלל היתה 'אוהב שלום ורודף שלום' (אבות פ"א מ"ב). ולכן נוטלים את המצה המכוננת כנגד דעת, ועל ידי זה יש שלום רב [ולכן יכולים לכרוך יחד את המצה עם המרור, אף על פי שהם מורים על ענינים הפוכים זה מזה].

והנה ספירת הדעת מחולקת תמיד לשנים, הסדים דדעת וגבורות דדעת, ואילו כוונת ליל הסדר רואים שיש רק ג' מצות, והמצה השלישית כוללת בתוכה את החסדים והגבורות של הדעת. והיינו כי בליל הסדר מתגלה תוקף הדעת, אשר הוא מביא לשלום רב, וזהו מתגלה כי החסדים והגבורות אינם סותרים זה את זה. כי כאשר יש הארה גדולה של דעת, מתהפכים כל הגבורות לרחמים וחסדים. ולכן הלכה כהלל המורה על התגברות החסדים, והוא היה כורך פסח מצה ומרור, שכן הפסח והמרור מורים על גבורות, והמצה מורה על חסדים, והוא היה כורך אותם ביחד להביא שלום רב.

## • שולחן עורך •

### סעודת ליל הסדר בחי' סעודת שלמה בשעתו

עושים עסק מיוחד מסעודת ליל הסדר, ובאמת אין זה מיוחד לליל הסדר דוקא, שהרי בכל יום טוב יש מצוה לאכול סעודה.

אבל הוא כי ליל הסדר הוא בחי' שלמה המלך כנוכר לעיל, אשר אצלו מצינו ענין 'סעודת שלמה בשעתו' (עירובין מא.), ולכן אין הסעודה כמו סתם סעודת יום טוב, אלא יש בה ענין מיוחד. ונוהגים להזכיר בתחלת הסעודה את האבלות של תשעה באב החל באותו לילה כמו ליל הסדר, ולכן אוכלים ביצים. ואכן בגמ' שם נזכרה סעודת שלמה בשעתו על ערב תשעה באב שחל להיות בשבת, שיכולים לאכול בסעודה המפסקת כסעודת שלמה בשעתו. כי שלמה המלך היה בונה בית המקדש, ובכך קדושתו יכולים להמתיק את האבלות על חורבן בית המקדש.

## • צפון •

### בליל הסדר נתהפך החושך לאור

באמת הצות הלילה הוא זמן של תוקף החושך, והוא מכון כנגד צד צפון שהוא צד החושך הגדול, ובו היו אחוים כל הקלי' של טומאת מצרים. אבל כנגד החושך כך היתה התנוצצות האור, וה' הכה כל כבוד בארץ מצרים. ועל אותה שעה נאמר 'ועברתי בארץ מצרים' וגו' (שמות יב, יט), שהוא 'אני ולא מלאך ולא שרף ולא שליח' (הגש"ם), שאז היה האור הגדול ביותר של גילוי שכינה. ועל ידי זה ביטל הקב"ה את כל העבודה זרה של מצרים, ובאלהיהם עשה שפטים גדולים, כאשר נכנס אל תוקף החושך וביטל אותו מכל וכל. וזהו שאמרו חז"ל בזה"ק (ח"ב לה) אשר בליל יציאת מצרים האיר הלילה כאור יום בתקופת תמוז, כי הפך הקב"ה את החושך לאור גדול. והארה זאת מאירה בכל שנה בליל הסדר, כאשר הקב"ה מגלה את אורו לנשמות ישראל, וכל החושך נתהפך לאור גדול.

## • ברך הלל •

### חיבור הנשמה והגוף בחי' אליהו

א' באריה"ק (שעה"כ פסח ו) אשר לכן אין מפסיקים בין הכוס השלישית לכוס הרביעית (א"ח סימן תע"ט), בכדי שלא להפריד בין החסדים דדעת לגבורות דדעת. ויש לומר כי אליהו הנביא מביא את הארת הרצון, אשר על ידי זה מתאחדים החסדים

והגבורות. שכן החסדים הם בחי' נשמה, שהיא אור בלתי מצומצם. ואילו גבורות מורה על בחי' הגוף, שהוא תחת גבולות וצמצומים שהם בחי' גבורות. ואליהו הנביא איהו את הנשמה והגוף, ולכן עלה עם גופו בסעודה השמימה ולא היה צריך להיפרד מגופו, ולכן הוא גם יכול לרדת להאי עלמא, כי אצלו אין שום פיבוד בין השמים והארץ, כמו שאין אצלו פיבוד בין הנשמה והגוף.

וזהו ענין כוס שלישי שהוא ברך, שבו מברכין על המזון, שהוא גשמיות, והוא כנגד גבורות דדעת המורה על הגוף. ואח"כ מיד מוזנין כוס רביעי וגומרים עליו את ההלל, אשר הלל הוא על ידי הנשמה הרוחנית וכדכתיב כל הנשמה תהלל (תהלים קג, ו). ובליל הסדר מתגלה הארת החיים הנצחיים, שמקשר בין הגוף והנשמה. אשר זהו ענין לחם עוני שהוא מאכל גשמי, אשר עונים עליו דברים הרבה בדיבור שהוא כח רוחני, ובליל הסדר מתאחדים יחד האכילה והדיבור. ולכן אין מפסיקים בין הכוס השלישי והרביעי, כדי להורות על אחדות הנשמה והגוף. [וזהו שנהגו רבותנו הק' לצרף את אלו הכוסות ביחד ממש, על ידי הכוס של אליהו. כי על ידי הארת אליהו הנביא, יכולים לקשר נשמה וגוף כנ"ל]. והקשר ביניהם הוא ע"י כוס של אליהו, כי הוא זכה לחירות ממלאך המות וחיים נצחיים.

## • נרצה •

### כלל ישראל רצויים בעיני ה'

בסוף הסדר מכריזים סימן מיוחד על כך שהעבודה שעשינו בזה הלילה מרוצה ומקובלת לפני ה'. ובאמת אין עושים בסימן זה שום עבודה, ובכל זאת מודגשים את היותנו רצויים לפני ה'.

ויש לומר כי הא גופא באים להשמיע בסימן זה, שלא נחשוב כי הקב"ה רוצה בכלל ישראל בגלל איזה דבר שהם עושים, אלא מגלים שהקב"ה מקבל ברוצן את כל העבודות של כלל ישראל שהם עושים, בגלל האהבה שאינה תלויה בדבר שיש לו אלינו. והיינו אשר לא בגלל העבודה הרי הוא אוהב אותנו, אלא בגלל שהוא אוהב אותנו הרי הוא מקבל את עבודתנו. ולכן מגלים את זה שהקב"ה רוצה בנו דוקא בסימן בפני עצמו, שאין עושים בו שום פעולה. להראות ולהכריז על גדול אהבת ה' אותנו, אשר אין אהבה זו תלויה בשום פעולה ועבודה, ורק מחמת אהבה זו הרי הוא רוצה ומקבל את עבודתנו. ואילו אומות העולם אינם רצויים לפניו כלל, וגם אם יעלו לפניו כל אילי נביות ויעשו את כל העבודות שבעולם, אין הם רצויים לפניו. וזה הוא דבר עיקרי ויסודי בבחירת הקב"ה בכלל ישראל, ולכן מוזכרים זאת בליל הסדר שהוא זמן בחירת כלל ישראל להיות עם ה'.

וידוע כי ראשית התנוצצות הבחירה בכלל ישראל מבין אומות העולם, התחילה כבר אצל קין והבל, שנאמר 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו' (בראשית ד, ט), 'ואל קין ואל מנחתו לא ישע' (שם, ה). וזה היה שורש למה שיהיה בדורות עולם אחר כך, שיהיו עם בני ישראל שהקב"ה ישע אל קרובותיהם ועבודותיהם ברוצן, ויהיו אומות העולם שהקב"ה לא ישע אל מעשיהם. והענין הוא כי 'קין' נקרא בנו של הנחש בחי' קינא דמסואבותא כמ"ש בזה"ק (ח"א נד) ולא בנו של אדם הראשון, ורק 'הבל' הוא בנו של אדם הראשון, וזהו ממש החילוק בין עם בני ישראל לאומות העולם, שדוקא 'אתם קרויין אדם ואין עובדי כוכבים קרויין אדם' (בריות ג). והיינו בני אדם הראשון בחי' הבל. והפסוק מדייק שדוקא 'אדם כי יקריב מכם קרבן' (ויקרא א, ט). שצריכים להיות אדם כדי שהקרבן תתקבל לרוצן. ואיתא באריה"ק כי הבל התגלגל במשה רבינו, אשר 'נרצה' הוא בגי' 'משה', שהוא היה מרוצה לפני ה' ועבודתו התקבלה ברוצן.



## א. מנהג ההעלות על הקערה ביצה זכר לחגיגה

מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלשה מצות וכי' ושני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה, ונהגו בכשר וביצה (ש"ע א"ח תע"ד).

יש להבין למה מביאים ביצה זכר לחגיגה, והרי הביצה היא מאכל אבלים, ולמה היא משמשת זכר לקרבן החגיגה שהיתה באה לכבוד שמות יום טוב, למה מזכירים את הקרבן הבא לשמחת החג דוקא על ידי מאכל אבלים ר"ל.

ונקדים לבאר הבדל גדול שמצוי בין שבת ויום טוב בענין האבלות, כי הנה בין בשבת בין ביום טוב אין נוהגים באבלות. אבל בזה נשתנו ביותר, כי אחר שבת מומשיכה האבלות כרגיל ומשלימים שבעה ימי אבלות, ואילו אחר יום טוב אין משלימים את האבלות. וביאור הדבר הוא, שהרי כל ענין האבלות אינה אלא מצד הגוף, כי הוא בא לידי מיתה. ואילו מצד הנשמה אין טעם לאבלות כלל, כי הנשמה לא מתה רק הגוף מת. ולכן בשבת אין אבלות נוהגת, כי שבת היא 'יומא דנשמתא ולא יומא דגופא' (וה"ק ח"ב ה"ה). ולכן אין לאבלות שום שייכות עם קדושת שבת. אבל מטעם זה עצמו, חוזרת האבלות אחר השבת כמו שהיתה. כי כאשר חוזר האדם ויורד ממצבו הנעלה שהיה בבחי' נשמה יתירה, הרי הוא חוזר ונפגש עם הגוף השפל, ואז חוזרת האבלות, כי השבת לא עסקה עם הגוף כלל, אלא רק נתעלה למקום שאין בו אבלות בכלל.

אבל ביום טוב אין הקדושה רק בבחי' הנשמה בלבד, אלא הקדושה יורדת אל הגוף גם כן. כי היום טובים נסודו על דברים שאירעו בעולם הזה הגשמי, ולכן גם קדושת המועדים יורדת ומקדשת את הגוף הגשמי. ובאמת אין הגוף הגשמי יכול לשמחה, כאשר הוא יודע שסופו הוא לבוא לידי מיתה וכוונתו, אבל כל שמחת המועדים היא על ידי שמגלים אל הגוף את הנצחיות שלו גם כן, שהוא ענין הארת תחיית המתים הבאה בזמני המועדים (ואכמ"ל). אשר רק על ידי זה יכולים לבא לידי שמחת יום טוב יחד עם הגוף. ולכן אחר שנתגלתה ביום טוב בחי' החיים הנצחיים אפילו אל הגוף, שוב אין מקום לחזור אל האבלות אחר החג.

ולכן נהגו להעלות על השולחן דוקא מאכל אבלים בליל הסדר אשר בראש כל המועדות הוא חג הפסח. כי מפני שהוא פתח הכניסה לכלל המועדים, לכן באים להראות בו את כלל ענין המועדים, שהם באים להיכנס אל מקום האבלות, ולהפכו ולהאירו באור החיים הנצחיים השייכים אל הגוף גם כן. ומטעם זה מזכירים את חגיגת שמחת היום טוב דוקא עם הביצה שהיא בעצמה מאכל אבלים, להראות ששמחת החג נכנסת אל כל מקומות האבלות ומתפתח לששון ולשמחה. והוא ענין מה שמסתתרת יום טוב נקראת מסכת 'ביצה', וכך גם דוקא המסכת הנקראת 'מועד קטן' היא העוסקת בדיני האבלות ר"ל. וטעם שניהם שוה, להראות שקדושת החג נכנסת אל עניני האבלות ומנמלת אותם, עד שהביצה שהיא מאכל אבלים נהפכת לכינוי על מסכת יום טוב. [וגם ביצה מורה על קטנות המוחין כי ביצה הוא כשהעוף הוא כמעט של עיבור ובאותה זמן אין מוחין כלל].

וזהו ביאור הסימן א"ת ב"ש, אשר באותו יום בשבוע שחל א' דפסח, בו חל גם ת"שעה באב שבאותה שנה (סוד א"ח תכ"ה). כי ראש כל המועדים צריך להיכנס עד למקום האבלות הגדול והעמוק ביותר, להמתין ולהעלותו לששון ולשמחה. ועל זה התאונן ירמיהו הנביא ואמר השביעני במרווחים הרוני לענה (איכה ג, טו; אי"ח הקדשה, יח) כי טען 'איך לא המתיק הפסח את הדינים שהביאו את חורבן בית המקדש, איך יכול להיות שנגדלות המוחין שהאירו בחג הפסח לא ביטלו את קטנות המוחין של תשעה באב, וכלל הדברים אחד הוא, כי אין האבלות הגדולה ביותר מקושרת עם ראש המועדים, כי לעומת האבלות הגדולה ביותר יש גם את הכה הגדול ביותר של ביטול האבלות, ולכן ייחודו דוקא את הביצה להיות זכר לחגיגה.

## ב.

### מנהג לבישת ה'קיסל' בליל הסדר

נוהגים ללבוש קיסל' לכן בעת עריכת הסדר.

כתב הט"ו (א"ח תע"ב סק"ו) 'נראה דטעם לבישת הקיסל' הוא שלא

תזוז דעתו עליו מפני השמחה, על קן ילכש בגד מתים'. ויש שהקשו על כך, איך מתאים הדבר ליום טוב, ולמה לובשים בגד מתים דוקא בליל הסדר בזמן של שמחת יום טוב.

ויש לפרש בזה, כי אכן בגדי לבן הם בגדי מתים, אבל אין הם שייכים לחלק העצמות והאבלות של המיתה, אלא אדרבה הם מקושרים לזה שהמיתה היא הכנה לתחיית המתים. שהרי הגוף כמו שהוא עכשיו אינו יכול לחיות לנצח, ודוקא אחר שהוא עובר את צער המיתה והיוכך בעפר הארץ, ויכל הגוף כבר לחיות חיי נצח יחד עם הנשמה. וזה מביא הסתכלות אחרת על כל ענין המיתה, והשקפה זו נרמזת בבגדי הלבן כאשר יתבאר בעז"ה.

כי איתא (ב"ר פ"ה ט, ה) אשר תחית המתים תהיה על ידי העצם הנקראת 'לוח', והיא אינה נרקבת בקבר, וממנה יחזור הגוף ויבנה בעת התחייה. ועצם זו מכונה בשם 'בתואל הארמי' (וה"ק ח"א קל"ה) כי היא מקנה את רואיה, מפני שנראית עצם יבשה בלי חיות, אבל באמת החיות מסתתרת בה, וממנה תחזור החיות אל כל הגוף. והוא גם ענין לבן הארמי בן בתואל (כמו שרמזו הבן איש חי (הלכות שנה ג וי"א ט) אשר 'לבן' נטו' ג' השמות של זה העצם, שהם 'לוח' בתואל נ'סכוי', עיי"ש), ולכן יש רמז בשמו על תחיית המתים. שהרי הס"מ שהוא מלאך המות, יש בו אותיות א"ל שהם חלק הטוב המסתתר בו, ואותיות ס"מ שהם בחי' סם המות אשר בו. ולענין לבא יתהפכו גם אותיות אלו לטוב, על ידי חילוף א"ת ב"ש, אשר אז יהיו אותיות 'חיי' תמורת 'סם' המות. והנה ההבדל בגי' בין 'סם' לחי' הוא כמנין 'לבן', כי באמת ה'סם' אינו אלא 'לבן' חי', אבל הרמאות של זה העצם מסתירה על החיות אשר בה, הנעלית מחטא עין הדעת ושליטת המיתה, ולכן לעת עתה הרי זה נראה כמיתה, אבל באמת החיות גנוזה בה. וענין בגדי 'לבן' הוא לרמז על עצם זה שגם הגוף תתלבן לעתיד לבוא על ידי זיוכך שהיה לה במיתה.

ובזה באנו לביאור ענין בגדי לבן, אשר ענינים הוא כמו לבן הארמי. כי מלבישים בהם את הנפטר, וזה נראה כענין של מיתה. אבל באמת ענינים של גברים אלו הוא כמו בגדי אדם הראשון קודם חטאו, שהיו בגדים רוחניים הנעלים מן המיתה. ולכן הם בגדי 'לבן' לרמז על החיות הטמונה בעצם לוח כ"ל, אשר היא נעלית מגזירת המיתה. ובליל הסדר לובשים בגדים אלו, כי זוכים להארה של תחיית המתים [בבחי' מתן תורה שאז פסקה זוהמתן של כלל ישראל (שבת קמ"ו) ובטלה מיתה מהם (ע"ז ה), וליל הסדר הוא ההכנה לכך]. והוא פנימיות ענין בגדי המתים שלובשים, שהם בגדי הכנה לתחיית המתים.

## ג.

### מנהג שהתינוקות מזכירים את כניסת האב לביתו לעשות את הסדר.

נהגו ישראל קדושים אשר התינוקות מזכירים את סימני ליל הסדר, ובסימן 'קדש' הם מזכירים את הדבר שהאב חוזר לביתו ועורך את הסדר. וידוע כי צדיקים היו מקפידים על הזכרת הנוסח המקובל, ויש למצוא דברי חפץ במנהגי ישראל קדושים.

ויש לומר כי בדברים אלו מונחת נקודה חשובה שנהייתה בעת יציאת מצרים, והוא ענין הפסוק 'אשר פסח על בתי בני ישראל' (שמות י"ב ט) שנאמר על שעת מכת בכורות בליל הסדר. ונקדים בענין זה את מה שאומרים בתפלת מעריב 'ויזאנו את עמו ישראל מתוכם לחיות ועלם', אשר יציאת מצרים הביאה את כלל ישראל לחירות עולמית. ובפשטות תמוה הדבר, שהרי אחר כך עוד היו כמה גלויות ארוכות וצרות רבות, ואיך אומרים שאחר יציאת מצרים כבר היתה חירות עולמית. אכן באמת חירות זו היא חירות הנפש, כי במצרים היונו גוי בקרב גוי (ע"פ ירמיהו ה, ד) בללות הנפש, כמו שהאריכו הספה"ק בכמה בחינות. ומגלות הנפש הזאת יצאנו לחירות עולם בעת יציאת מצרים, כי אז נהיינו לעם ה' וקיבלנו את התורה האמוראית איתנו מכל עם ולשון, ואת זה אי אפשר לסלק מאיתנו, ולכן בפנימיות נפשינו הרי אנו תמיד בני חרוין.

ואחד מן המקומות אשר בהם נראית חירות זו בתוקף גדול, הוא ענין 'בתי בני ישראל' שנתחדש ענינים בעת יציאת מצרים. כי גם בשעת תוקף הגלויות בכל הדורות, כאשר סבלנו צרות רבות ורעות מאומות העולם ה", הרי תמיד היה הבית היהודי מקום שאין שם גלות רק כמו מקום שנתגבר בתוך הגלות ששם הוא בחי' אין ישראל, ולכן בין כותלי בתי בני ישראל לא היו נמצאים גלות. וכמה שהיה

דבר זה נוהג תמיד, הרי בשבתות ובזמני המועדים מתגלה הדבר ביתר שאת יותר עונו, כאשר כל בני המשפחה יושבים מסובים סביב שולחן השבת והחג, ועורכים את שמחת השבת והמועד בהתרוממות מכל הצרות והתלאות. וזה נכלל כמה שאמרו חז"ל (שבת קט"ז) אשר המלאך רע עונה אמן בעל כרחו, כאשר הוא רואה את בתי בני ישראל בליל שב"ק. כי מלאך רע זה הוא המלאך של הגלות וכל הצרות, וכאשר הוא רואה את בתי בני ישראל נראים בשבת, שאין בהם כל שליטה של גלות וצער, הרי הוא מודה כי בני ישראל הם גאולים לנצח.

ובליל הסדר יושבים בבתי בני ישראל, וראש המשפחה עורך את הסדר כמו מלך בגדוד, כאשר הוא לובש בגדי חירות, וכל הסדר הוא באופן של חירות ושמחה. הרי אז מתגלית ביותר חירות עולם זאת שזכינו לה ביציאת מצרים, הנראית לעין בבתי בני ישראל. ואת זה מזכירים התינוקות באמנם שהאב שב אל הבית, כי בתוך הבית מתבטאת חירותנו העולמית.

## ד.

### מנהג גניבת האפיקומן

נהגו ישראל קדושים שהקטנים 'גונבים' את האפיקומן.

אמר הכתוב (שמות י"ז) ושומרם את המצות, ואמרו חז"ל (ע"פ מילתא בא ט) 'אל תקרי מצות, אלא מצוות', הרי שה'מצוה' מורה על ענין המצוות. ובהו מבואר ענין 'חיי', שהולקים את מצות המצוה לשני פרושות. כי אכן בענין המצוות יש חלוקה לשני חלקים, יש את חלק הקיום בפועל של המצוה, ויש את חלק שכר המצוה. העולם הזה הוא מקום קיום המצוות, ומקום השכר הוא בעולם הבא. וזה נרמז בשם מצוה שהוא בגי' כמנין שני מילואי שם הוי"ה העולים ע"ב ס"ג (וידר ה"ו וי"ו ה"י, וידר ה"ו וי"ו ה"י), והנה שני מילואים אלו מכוונים כנגד אותיות יו' ה' שבשם הוי"ה (כי ד' המילואים ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן), הם כנגד ד' אותיות הוי"ה, אשר באותיות אלו ברא הקב"ה את העולם הזה עם העולם הבא (מנחות כ"ט), הרי שהמצוה מורה על שני החלקים האלו שיש במצוה, קיומה ושכרה. ואכן החלק הקטן יותר שנסאר בידינו, מורה על חלק הקיום של המצוות בעולם הזה, שהוא זמן של עוני וצער, והוא פרוסה בבחי' דרכו של בני פרוסה (פסחים קט"ז). ואילו החלק הגדול שמומנים אותו לצפון, מורה על שכר המצוה הנגזר לעולם הבא כלשון הכתוב 'מה רב טובך אשר צפנת ליראך' (תהלים לא ט), ולכן אכילת האפיקומן נמשלת בדברי חז"ל (פסחים קט"ז) לאכילה של תענוג, כי היא מורה על זמן התענוג בעולם הבא.

והנה בליל הסדר השיג יעקב אבינו את ברכות יצחק בעניני העולם הזה בדרך עקבה ורמיה (בראשית כ"ט), אבל באמת לא זכה אז בעולם הזה בלבד, שהרי כל עניני של יעקב אבינו הוא העולם הבא. ולכן יש לומר אשר בגניבה זאת זכה יעקב אבינו איש העולם הבא לעולם הזה המקושר ומואחד עם העולם הבא. והיינו כי בפשטות היה צריך להיות העולם הזה רק מקום של קיום המצוות בלי להשיג את אור המצוות ואת ה'מדרגות' שיכולים לזכות על ידיהם, כי אלו שייכים רק לחלק השכר של המצוות ולא לזמן העבודה. אבל כאשר השיג יעקב אבינו את הברכות של העולם הזה בדרך גניבה, התכוין בזה לגניבה יותר עמוקה, והוא ענין המשכת אור העולם הבא וזמן שכר המצוה, כבר בעולם הזה בעת העבודה. והוא עומק ענין הגניבה תמיד, כמבואר בדברי האריה"ק אשר פנימיות ענין גניבה נקרא המשכת אורות גנויים אל הגילוי, כמו הגנב המוציא דברים נסתרים. והוא ענין גניבת הברכות של יעקב אבינו, אשר בזה קושר את העולם הבא שהוא חלקו בעצם, עם העולם הזה, ועל ידי זה המשך את אור העולם הבא כבר בעולם הזה. ולכן זוכים הצדיקים בעולם הזה להארה ומעיימה מעין העולם הבא, כמו שמצינו בחז"ל (ברכות י"ז) שכרו האמוראים על לזה 'עולמך תראה בחי'ך'. והוא בבחי' 'רוב גנבי ישראל' (פיעה ט"ז), שיש לכלל ישראל הארה וטעמינה בדרך 'גניבה' מן האורות הגנויים של העולם הבא כבר בעולם הזה.

וזהו סוד האפיקומן אשר אמרו חז"ל (פסחים קט"ז) 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן', שאין אוכלים שום דבר אחריו. כי האפיקומן הוא בחי' השגת שכר המצוה כבר בזה העולם, ולכן אין כבר שום דבר אחריו, כי לא נשאר דבר שלא זכינו אליו עדיין. וכידוע שזה נרמז בדברי יצחק אבינו 'בא אחיך במרומה ויקח ברכתך' (בראשית כ"ט

לה), אשר **'במרחם'** הוא בני **'אפיקומן'**, ולכן כאשר שאל הבן החכם 'מה העדות החוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלקינו אתכם' (דברים ו, ט), ורצה להבין את התכלית בכל התורה והמצוות, הרי הפסוק אומר שיענו לו 'ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלקינו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כחיים הוה' (שם, כח), אבל בהגדה כתוב שאומרים לו 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן'. אכן זו היא פנימיות התשובה שמלמדים את הבן החכם, שיש ביכולתו להשיג בעת היותו בעולם הזה את שכר העולם הבא, כי נתאחדו הטוב של 'כל הימים' והחיים של 'היום הוה' למוצא אחת, והתכלית של שכר המצוות מתגלית בדרך הארה כבר בעת קיום המצוות, עד כדי כך שבלייל הסדר אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, כאשר מניעים לבחי' הארה שלימה משכר המצוות כנ"ל.

ולכן נהגו ישראל קדושים להשיג את האפיקומן בדרך של גניבה, כמו שהשיג יעקב אבינו את המשכת העולם הבא בעולם הזה בדרך זאת, ונהגו עוד בזה, שהקטן מבקש עבור האפיקומן איזה **המטת שכר**, והרי זה פועל דמוני להמטת שכר המצוה בעולם הזה. שהרי הוא מבאי את האפיקומן כדי שיקימו בו מצות אכילת מצה, ובכל זאת הרי הוא מבקש עבורו שכר נוסף, מלבד אפשרות קיום המצוה שבא על ידי זה. כי בעת האפיקומן מתגלה הארה של שכר המצוות בעת קיום המצוות, בחי' המשכת העולם הבא בעולם הזה.

## ה.

### מנהג ראפשיץ ליטול לכרפס תפוחי אדמה ולברך בורא פרי האדמה

ויקה מהכרפס וכו' ומברך בורא פרי האדמה ואוכל (א"ח תענ, ט).

נהגו הצדיקים לבית ראפשיץ לקחת עבור כרפס 'קארטאפל' (תפוחי אדמה), ואע"פ שבמשך כל השנה בירכו עליו 'שהכל נהיה בדברו' כמו שפסק הרה"ק מראפשיץ ז"ע, אבל בלייל הסדר בירכו עליו 'בורא פרי האדמה', וטעמא בעי' [ולא ינכנס כאן בבירור הדבר על פי הלכה, אלא בהבנת פנימיות הענין בזה].

אכן הנה מיני ירקות רומזים על קטנות המוחין, שהרי הם גדלים על פני הקרקע בלי להתרומם על ידי צמיחה באילן וכדו'. ולכן הירקות היו מאכל העניים (עי' קידושין טו), כי ירק הוא בחי' עניות, ורומז על עניות הדעת שהוא קטנות המוחין. ולכן הכרפס שהוא מין ירק מורה על ס' ריבוא שהיו משועבדים בעבודת פרך במצרים (מדר"ל).

וטובלים את הכרפס במי מלח, כי הירקות גדלים על ידי השקיות מים ולא מי גשמים (ר"ה יד), כמו שאמר הכתוב לגבי ארץ ישראל, שאינה כארץ מצרים 'אשר תורע את זרעך והשקית בגרןך כגן הירק' (דברים יא, ט), הרי כי את הירקות מגדלים על ידי השקיות מים לבד, ובמצרים היתה רק השקיה כזאת, כי אין גשמים יורדים במצרים, ולכן היא כולה בבחי' 'גן הירק', והחילוק בין השקיה על ידי גשמים לבין השקיה לבד הוא, כי מי גשמים הם מים עליונים הבאים מן השמים, ואילו סתם השקיה באה על ידי המים התחתונים אשר בעולם הזה, והנה המים התחתונים נקראים 'מים בוכים', כי הם בוכים מאז שנפרדו מן המים העליונים ונתרחקו מאור פני ה'. ולכן טובלים את הירקות הגדלים על המים התחתונים במים מלוחים, להורות על כך שהם מקושרים עם המים התחתונים הבוכים בדמעות מלוחות.

ועל ידי הגאולה משעבדו מצרים וכו' לגדלות המוחין, ויצאו משם ללכת לארץ ישראל אשר 'למטר השמים תשתה מים' (שם, יא), שהיא מקבלת מן המים העליונים, וגדלים בה אילנות טובות שמאיר בהם בחי' גדלות המוחין. והוה ענין המצה שאוכלים בפסח, שאינו מין ירק אלא מן התבואה הנחשבת כאילן (ברכות ב).

ויש בחי' מיוחדת בזה, אשר גדלות המוחין נמשכים בלייל הסדר עוד לפני קטנות המוחין, ועל ידי זה אין אחיזה וניקה למצרים מן הקטנות המוחין. והוה שכתב האריה"ק (שעה"כ פסח ט) אשר בעת הכרפס נמשך בחי' קטנות המוחין, אבל אין בו ניקת מצרים, כי הוא כבר אחר המשכת הגדלות לפני כן, עיי"ש. והיו אשר הקטנות המשכת בלייל הסדר אינה סתם קטנות, אלא היא קטנות המקושרת היטב עם הגדלות. והוה ענין משה רבינו שנקרא בשמו על שם 'כי מן המים משייתיהו' (שמות ב, ט), להורות שנתעלה מן המים התחתונים,

והוה היה גואל ישראל ומוציאם מניקת מצרים מן הקטנות, ואת זה מכוונים בעת ברכת הכרפס, כי 'פרי האדמה' עולה בני' 'משנה', והכוונה בזה הוא על עליית המים התחתונים על ידי בחי' גדלות הדעת של משה רבינו.

ובזה יש לפרש את המנהג לברך בורא פרי האדמה על דברים שבדרך כלל מברכים עליהם **שהכל**, כי מה שבכל השנה אין מברכים עליהם בורא פרי האדמה, הרי זה לפי שהם בבחי' קטנות ביותר, כי כל דבר שאין בו חשיבות מברכין עליו **שהכל**. לפי שסבר הרה"ק מראפשיץ שהם ממש כמו כמהין ופטירות שאינם אפילו גדולי קרקע, כי יש להם ניקה פחותה מאד, והרי הם בבחי' **תכלית קטנות המוחין**, אבל בלייל הסדר באה עליה גדולה לכל בחי' הקטנות, עד שאפילו הם מתעלים להחשב כפרי האדמה.

## ו.

### מנהג הגבחה הכוס בעת 'והיא שעמדה'

כשיאמר והיא שעמדה לאבותינו וכו' יאחז הכוס בידו ויכסה הפת עד מצילנו מידם, שלי"ה, (מביא א"ח תענ, טו).

איתא באריה"ק (שעה"כ פסח ט) כי ד' הכוסות הם כנגד 'חכמה בינה חסדים דעות וגבורות דעות', ונמצא כי הכוס השנייה היא כנגד בינה. ובהו יש לפרש את המנהג **להגביה את הכוס בעת אמירת 'והיא שעמדה'**, כי כאן באים להשתמש עם עניינה של כוס זו שהיא מדת הבינה, להבין דבר מתוך דבר. שהרי באים לומר 'שלא אחד בלבד עמד עלינו לבלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לבלותנו', אשר זו היא הבנה עמוקה שעומדים עליה מוכח מדת הבינה. כי לא תמיד רואים בחוש איך אמות העולם עומדים עלינו לבלותנו, ויש זמנים ומקומות שהגויים מנסים להראות את עצמם כידידנו ומבקשי טובתנו וכו'. אבל באמת טמונה בקרבם אותה שואה כבושה של עשו ליעקב, וצריכים לעמוד על כך ולהתרחק מהם ומהמונם.

ואכן מיד אחר הכרזה זו מוסיפים 'צא ולמד מה ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו', כי לבן הארמי היה גוי כזה שהראה את עצמו בכל עת כמו דורש שולמו וטובתו של יעקב אבינו, ובקרבו ישים ארבו הוא רצונו לעקור את הכל. הרי שבכל דור ודור ובכל מצב 'עומדים עלינו לבלותנו, והקב"ה מצילנו מידם'.

## ז.

### מנהג שאין נותנים מלח במצות

נהגין שלא ליתן מלח במצה, וכן הדבר (שרע א"ח תענ, ט).

ואין המנהג לטבול במלח בלייל ראשונה, דפת נקי אין צריך מלח (רמ"א א"ח תענ, ט).

ענין מה שכל לחם בא עם מלח, הרי זה על דרך שכתב רש"י על הפסוק 'ולא תשבית מלח ברית אלקך' (ויקרא ט, ט), 'שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שהובטחו המים התחתונים ליקרב כמזבח במלח' וכו'. ומשחרב בית המקדש נהיה שולחטו של אדם במקום המזבח (תענה טו), ולכן צריך להיות מלח בעיקר הסעודה שהוא הלחם. והנה ברית כרותה זו באה לפי שהיו המים התחתונים בוכים בני ענין למהו קדם מלכא (תקו"ז ב), ולכן נהיו מהם מים מלוחים כגון הדמעות, ומהו בא המלח על שולחטו של אדם.

ומלח זה הבא מן הדמעות של המים התחתונים, גורם לענין הלחם להיחשב 'לחם דמעה', כמו שאמר הכתוב (תהלים ב, ט) 'האכלתם לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש'. והיינו כי ריחוק זה של המים התחתונים, מורה על כלל ההשפעות של העולם הזה, הבאות באופן של הסתר פנים וריחוק מאור פני ה'. ולכן צריכים להתמקם על ידי דמעות של השתקקות להתקרב אל ה', וזה ממתיק את בכיית המים התחתונים. ולכן אמר הכתוב 'הזורעים בדמעה' וגו' (תהלים קנז, ה), שכן דרך הפרנסה באה על ידי בכיה כמבואר. ובשעת התפלה מכוונים בפסוק 'פותח את ידך' (שם קס"ה, טו) העוסק בענין הפרנסה, ושם מרומז ענין הדמעות כמו שכתב האריה"ק (שעה"כ תפלת השחר א) לכיין בראשי התיבות 'ל'כל ח'י ר'צון' שהוא 'חלל' אשר היא בני' ב' פעמים 'דמעה', עיי"ש. ולענינו נאמר שהוא מרומז על בכיית המים התחתונים, אשר על ידי בכיה זו ממתקים את ענין הפרנסה. ואכן קבורתה של רחל אבנו היא בבית לחם (בראשית לו, יט), כי על ידי הדמעות הרמוזות בשמה [והיא אכן בוכה תמיד נהי בכי תמרומים

(ירמיה לא, יד)] נמשך לחם ופרנסה.

ואיתא באריה"ק (שעה"כ שם) שענין שני הדמעות הנ"ל הם בחי' המתקת דיני ש"ך ופ"ר. וידוע שהמתקת דינים אלו באה על ידי חוספת ה' על בני שניהם, ומש"ך פ"ר נהיה שכ"ה פ"רה, והנה שכ"ה פ"רה הוא בני ג' שמוה"ק השייכות לענין הפרנסה, והם פא"י היוצא מראשי תיבות 'פותח את ידך, חת"ך היוצא מסופי התיבות פותח את ידך', וסא"ל היוצא מחילוף את ב"ש של שם חת"ך. כי אכן על ידי הדמעות המתקנות את דיני ש"ך ופ"ר להיות שכ"ה פ"רה, זוכים להשפעת הפרנסה מן השמוה"ק הנ"ל.

והנה חג הפסח הוא שורש הפרנסה של כל השנה, כי בפסח נדונון על התבואה (ר"ה טו). ולכן אין אוכלים חמין בפסח, כדא"ב בספה"ק שהוא על דרך מה שמקפידים בעשרת ימי תשובה יותר מכל השנה, לפי שהם ימי דין. וכך גם בימי הדין על הפרנסה, נוהרים יותר על הלחם שיהיה בטהרתו. ולכן אין אוכלים לחם של כל השנה, אלא אוכלים מצות שהם 'מ'יכלא דמדינתא' (ע"פ ז"ח"ק ח"ב קצ"ט), לחם שמאיר בו אור האמונה. וזה הוא עיקר המתקנה על הדינים המסתירים בענין הפרנסה, שהם באים מוכח הסתתר על האמונה שיש בדרכי הפרנסה. אבל בפסח שאוכלים לחם של אמונה, אין הסתר על ענין הפרנסה. ולכן אין מלח בלחם של פסח, כי אין הלחם בבחי' 'לחם דמעה', אלא הוא לחם של שמחה, הבא מוכח האמונה הבהירה בדבר ה' המשפיע את הפרנסה.

והוה ענין לישת המצות עם מים שלנו, שהם בחי' של תיקון על המים התחתונים שלא יהיו מים בוכים. ועליהם נאמר ושאתם מים בששון (ישעיה ו, ב), כי בפסח מוכנים שמחה ואמונה במים התחתונים, ומתבטלת בכייתם. והוה ענין המצות בפסח שאין בהם מלח, כי הם לחם של אמונה ושמוחה.

## ח.

### מנהג פתיחת הדלת לאלוהו הנביא

ויש אומרים שיש לומר שפך חמתך וכו' קודם לא לנו, ולפתוח הפתח, כדי לזכור שהוא ליל שמורים, ובמות אמונה זו יבא משיח וישפוך חמתו על המבכשים בה, וכן נהגין, (רמ"א תפ, א).

מקובל בפי עם קדושים (עי' חק יעקב שם) שפותחים את הדלת לאלוהו הנביא, שיבא ויבשר את הגאולה במהרה, ובאותה שעה מבקשים מהקב"ה 'שפך חמתך אל הגויים' וגו'.

ויש לבאר בזה, כי אלוהו הנביא זכה להודרך כל כך, עד שעלה בחייו השמימיה עם גופו, כמו שהיה צריך להיות לפני חטא אדם הראשון. וזה הוא בחי' שער החמישים משערי קדושה, כמו שמצינו בכלל ישראל שזכו בעת מתן תורה להשגת שער החמישים, ואז פסקה זוהמתן ובטלה גזירת מיתה מהם. ולכן בלייל הסדר שבו זוכים להארת מתן תורה באתערותא לדעילא, באה אלינו הארה מאלוהו הנביא שזכה לבחי' זו.

ועל ידי שער החמישים של קדושה מתעוררת הנקמה בגויים, כמו שמצינו במשה רבינו שאמר לו הקב"ה 'נקום נקמת בני ישראל וגו' אחר תיאסף אל עמך' (מדרב"א לא, ב), אשר בשעת פטירתו של משה רבינו זכה להשגת שער הני' כדאיתא בספה"ק, ומדארה זו נצטוה לעורר את הנקמה בגויים. והרמזו על כך הוא, אשר מספר כל האותיות מא' עד נ' עולה בני' 'נקמה', כי על ידי שער הני' באה הנקמה בגויים. ודבר זה נרמז במה שאמרו חז"ל (ברכות לג) 'אמר רבי אמי גדולה דעה שניתנה בין שתי אותיות, ומבואר שם כי גם הנקמה גדולה בענין זה, עיי"ש. ויש לומר כי 'גדולה דעה' מורה על תכלית שערי הבינה שהיא שער הני', והיא ענין אחד עם בחי' הנקמה. ולכן כאשר בא אלוהו בלייל הסדר, שהוא בחי' הארת שער הני' כנ"ל, מבקשים שיעורר השי"ת את נקמתו בגויים, כי אכל את יעקב ואת נורו השמו.

ובדרך אגב נוסף רמז בזה, כי מבקשים מהקב"ה שישפוך את חמתו על הגויים וירדפם באפו [עי' במנחת יהודה מש"כ בזה]. והנה בקשה זו באה בין אכילת האפיקומן אל שתיית הכוס הרביעית, ויש לרמז כי האפיקומן הוא 'מוצה' בני' קל"ה, והכוס הרביעית היא 'גפן' בני' קל"ה, והמספר העומד ביניהם הוא כמנין 'אף חמה' בני' קל"ה, לרמזו על כך שמבקשים לעורר אף וחמה על הגויים בין אכילת ה'מוצה' לשתיית פרי ה'גפן'.



## מארץ מצרים מבית עבדים:

פסח איז א יום טוב פון פשוט'ע אידישקייט - איך בין דעם אויבערשטנס קנעכט

### א. באזני בנך ובן בנך: אריגינאלע אידישקייט איז אריבער פון דור צו דור

יום טוב פסח איז פארבונדן מיט דער ענין פון 'התחלה' | אידן זענען דעמאלט געווארן אידן | עס איז אברהם אבינו'ס יום טוב | עס איז א צייט צו חזור'ן די פשוט'ע יסודות פון אידישקייט | דער ערשטער טריט אין אידישקייט: קבלת עול מלכות שמים | פסח איז נישט געווען קיין גרויס געפארעכטס צו צדיקים | א יום טוב אינדערהיים מיט די קינדער | מען גיבט איבער די אמונה | די תקופה פון די בחור'ישע יארן - ראשית דרכו | דעמאלט איז דער דגוש בעיקר אויף 'קבלת עול מלכות שמים'

### ב. אני ולא השליח: אויב דער סביבה גיבט נישט איבער אידישקייט - גיבט עס דער רבובש'ע אליינס איבער

היינט פעלט די נאטורליכע אידישקייט | אויב איז די 'הבדלה מהעמים' נישט ווי עס דארף צו זיין - איז די אידישקייט נישט אריגינאל | א דור יתום | פון צווייטן זייט: היינט קען מען מער זיין אויסגעבויעט אין אידישקייט | דוגמא: אין ארץ ישראל איז ניסן א גוטער פריילינג וועטער | דער חסרון: עס קען ווערן מגושמ'דיג | אין חוץ לארץ איז אסאך מאל קאלט און רעגנדיג פסח | די מעלה: מען מוז זיך מקשר זיין צום פנימיות | היינט איז יום טוב - אפילו אויב דער וועטער שפילט נישט צו | איך בין א איד - אפילו אויב מיין סביבה שפילט נישט צו | אזא איינער וועט נישט ווערן צושאקלט פון שנינים | היינטיגע צייטן דארף זיך א בחור מער אליינס אנגרייטן צום פסח

### ג. על מצות ומרורים יאכלוהו: אננעמען אלערליי 'מרור' אין עבודת ה'

די שוועריקייט ווען פלענער ארבעטן זיך נישט אויס | ער האט געוואלט ענדיגן ש"ס אבער דער אויבערשטער האט אנדערש געפירט | ער איז צובראכן | ער נעמט ארויס דערפון א התרשלות אין דער גאנצער זאך | נאכן פרובירן עטליכע מאל - גיבט ער אינגאנצן אויף דערפון | סימן: עס פעלט אין קבלת עול | דער עבד טוט זיין ארבעט - אפילו אויב דער אדון שטערט אים | דו טוה דיינס | אברהם אבינו האט אויך געמיינט אז זיין גאנצע ארבעט גייט יעצט לטמיון | ער האט נישט געהאט קיין קושיא | דער אויבערשטער דארף זיך נישט פארענטפערן פאר מיר | לייג אוועק גוטע יסודות אויפן לעבן | דו וועסט נישט ווערן צוטומלט פון קיין שום שוועריקייט | דו וועסט ווערן געראטעוועט פון דימונות | דו וועסט שטייגן מיט אן אמת

### ד. אף אותנו גאל עמהם: די פרומקייט פון פסח דרוקט אויס - מיר זענען ווי פרישע גרים

א פרישער גר איז זייער מחמיר | זיין קבלת עול מלכות שמים איז זייער אקטיוו | ער וויל זיין ווי מער 'עבד' | שפעטער ווערט דער קבלת עול באגראבן טיף בנפש | דעריבער איז מען שוין נישט אזוי מחמיר איבער די כוחות | לא ניתנה תורה למלאכי השרת | עס דארף אבער בלייבן איין מצוה וואו מען איז מחמיר | דארט בלייבט אפן און לעבעדיג דער 'קבלת עול' | פון דארט נעמט מען כוחות פון קבלת עול פאר די גאנצע תורה | פסח איז דער פרומער יום טוב | דעמאלט גייט מען צוריק צום 'ראשית דרכו' פונעם גר | דעמאלט איז א צייט זיך אויסצוקלויבן איין פלאץ וואו צו זיין א פרומער

א.

## באזני בנך ובן בנך: אריגינאלע אידישקייט איז אריבער פון דור צו דור

הוא את העולם לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא אדון עד שבא אברהם וקראו אדון" - אברהם אבינו איז געווען דער ערשטער מענטש אויף דער וועלט וועלכער האט אנגערופן דעם אויבערשטן מיטן טיטל 'הער'. דער פשט איז: אברהם אבינו איז נישט געקומען פון א אידישע שטוב, און ער האט נישט געהאט קיין מענטשן פון די פריערדיגע דורות וועמען ער איז נאכגעגאנגען, נאר ער האט אליינס איינגעזען דעם אמת, און ער האט באשלאסן, אז ער וועט זיך נישט לאזן נארן - נאכצוגיין נאכן שקר - כאטש עס איז אים אסאך באקוועמען, נאר ער וועט נאכגיין נאכן אמת. דאס הייסט, אברהם אבינו האט נישט אנגעהויבן מיט קיין 'אורות' און מיט קיין 'מדרגות', נאר ער האט אנגעהויבן מיט איין פשוט'ע און טרוקענע זאך וועלכע רופט זיך 'קבלת עול מלכות שמים': "דער אמת זאגט, אז עס איז דא א באשעפער אויף דער וועלט! ער האט באשאפן די גאנצע וועלט און ער פירט די גאנצע וועלט! ער איז בעל הבית אויף אלעס און ער זעט אלעס! און איך 'נברא', בין מחויב צו זיין א געטרייער קנעכט צו אים - מיין הער, און אים דינען מיט מיין גאנצע כח און הארץ!". און דער 'קבלת עול מלכות שמים' איז צוגעגאנגען מיט אזא פייערדיגן ברען, מיט אזא צוקאכטקייט אינעם אמת, אזוי ווייט אז די תורה זאגט עדות אויף אים (נחמיה ט, ח): "וּמִצְאָתָאֵת לְכַבֵּוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ" - אברהם האט געהאט א געטרייער הארץ צום אויבערשטן! דאס איז א מורא'דיגער אויסדרוק - וואס זאגט זייער אסאך!

פון 'מי הבחורות', וואס דעמאלט איז דער 'ראשית' פונעם מענטש, און די גאנצע עבודת ה' פון אלע יארן שפעטער - איז נאר אינעם כח פון דעם 'ראשית' און התחלה וואס דער בחור האט געדינט דעם רבונו של עולם אין די בחור'ישע יארן. מען וועט אביסל מסביר זיין, וואס איז דער ענין פון 'ראשית', און וואס איז דער עיקר עבודה אין די יארן.

**די מצוה פון זיך מתבונן זיין אין אברהם אבינו**

דער פסוק זאגט (ישעיה נא, א): "הֲבִיטוּ אֶל צוֹר הַצְּבָרִים וְאֶל מִקְבַּת בּוֹר וְקִרְיַת הַבֵּיטוּ אֶל אֲבָרָהֶם אֲבִיכֶם וְאֶל שְׁרָה תְּחַלְלֶכֶם" - קוקט אויף ענקער שטאם פון וואו עטץ זענט געווארן אויסגעהאקט און פון וואו עטץ קומט, אויף אברהם אבינו און אויף שרה אמנו. דאס הייסט, דער פסוק זאגט דא, אז ווען א מענטש וויל זיך אנכאפן אין דער עבודה פון 'ראשית', דארף ער צוריקגיין צום 'ראשית האומה', צום ערשטן איד אויף דער וועלט - אברהם אבינו, און זיך מתבונן זיין אין זיין עבודה. ווייל אברהם אבינו לערנט אונז אויס די יסודות אויף וואס גאנץ עבודת ה' איז געבויעט. און ווען מען טראכט אריין דערין, באקומט מען אן אנדערע באצייאונג מיטן רבונו של עולם און אן אנדערן בליק אויף אלע מקצועות פון עבודת ה'.

**די געטרייעשאפט פון אברהם צום רבוש'ע - קראו אדון**

די גמרא זאגט (ברכות ז:): "מיום שברא הקדוש ברוך

זכרתי לך חסד נעורייך

דער יום טוב פסח האט זייער א שטארקן שייכות מיט דער ענין פון 'התחלה' - אָנהייבן צו ווערן א איד; ווי מען זעט אז אלעס דרייט זיך ארום דעם ענין פון 'ראשית', דער חודש ניסן איז דער 'ראשית' פון אלע חדשים, פסח ווערט אנגערופן 'ראש לכל המועדים', מכת בכורות איז געווען אויף דער 'ראשית' פון די מצריים, און דער 'ראשית' פון אידישע קינדער זענען געבליבן לעבן. און בכלל על פי פשטות, איז דאך דעמאלט געווען דער 'ראשית' פונעם כלל ישראל, וואס זיי זענען דעמאלט געבוירן געווארן און צושטאנד געקומען אלס דעם אויבערשטנס' פאלק. און אלע גילויים און מדרגות צו וואס זיי זענען צוגעקומען שפעטער - איז געווען נאר אינעם כח פון יציאת מצרים - דער 'ראשית' פון זייער התקרבות צום רבונו של עולם.

**די זיבן בחור'ישע יארן איז ווי די זיבן טעג פון פסח**

דער ענין פון 'ראשית' האט א ספעציעלן שייכות צו בחורים, וואס זיי הייבן יעצט אן זייערע ערשטע יארן אין עבודת ה'; ווי דער אר"י הק' זאגט, די קינדערישע יארן זענען 'מי קטנות' - וואס דאס איז א בחינה פון 'מצרים', און ווען א מענטש ווערט 'בר מצוה' - הייסט עס 'יציאת מצרים', און פונקט ווי ביי יציאת מצרים האט מען דערפאר אוועקגעשטעלט זיבן טעג פסח, אזוי אויך, ביי די רוחניות'דיגע יציאת מצרים פון ווערן בר מצוה - האט מען אוועקגעשטעלט זיבן יארן

די קינדערישע יארן זענען 'ימי קטנות' – וואס דאס איז א בחינה פון 'מצרים', און ווען א מענטש ווערט 'בר מצוה' – הייסט עס 'ציאת מצרים', און פונקט ווי ביי 'ציאת מצרים' האט מען דערפאר אוועקגעשטעלט זיבן טעג פסח, אזוי אויך, האט מען אוועקגעשטעלט זיבן יארן פון 'מי הבחורות' ~ אברהם אבינו איז נישט געקומען פון א אידישע שטוב, ער האט נישט אנגעהויבן מיט קיין 'אורות' און מיט קיין 'מדרגות', נאר ער האט אנגעהויבן מיט איין פשוט'ע און טרוקענע זאך וועלכע רופט זיך 'קבלת עול מלכות שמים': "דער אמת זאגט, אז עס איז דא א באשעפער אויף דער וועלט! ער האט באשאפן די גאנצע וועלט און ער פירט די גאנצע וועלט! ער איז בעל הבית אויף אלעס און ער זעט אלעס! און איך 'נברא', בין מחויב צו זיין א געטרייער קנעכט צו אים – מיין הער, און אים דינען מיט מיין גאנצע כח און הארץ!"

עס ווייזט אויף זייער א טיפן עומק וואס איז געליגן אין זיין 'קבלת עול מלכות שמים'.

**דער כלל ישראל טראגט א 'קדושת הכלל' פון אריגינאלע אידישקייט**

איינער מען וועט אויסשמועסן דעם ענין פון 'קבלת עול' באופן פרטי - וואס עס איז נוגע צו יעדן עובד ה' באזונדער - וועט מען עס קודם אויסשמועסן באופן כללי: כלל ישראל ציהט זייער שורש פון דעם ערשטן איד 'אברהם אבינו', און בפנימיות האבן מיר אלע באקומען בירושה דעם כח פון 'קבלת עול מלכות שמים' - וואס אברהם אבינו האט אויפגעפונט אויף דער וועלט. און דאס איז נישט קיין נפקא מינה צי מען איז א חסיד צי א ליטוואק, אן אשכנזי צי א ספרדי, יעדער ערליכער איד מוז דורכגיין דעם 'ראשית' פון נעמען אויף זיך דעם עול, אז דער אויבערשטער איז מיין הער און איך בין זיין קנעכט! דאס איז נישט קיין חסידי'שער ענין, נישט קיין מוסר'דיגער ענין און נישט קיין עובד'שער ענין - דאס איז פשוט'ע אידישקייט! אט דאס הייסט א איד! אט דאס מאכט דעם אידישן פאלק פאר כלל ישראל! און אפילו אויב מען דערקענט נישט אזוי שטארק ביי יעדן יחיד דעם 'קבלת עול', ער האט זיך זיינע עליות און ירדות - אבער אינעם כלליות'דיגן בילד פון 'כלל ישראל', זעט מען עס אפן און בולט! כלל ישראל אלס 'כלל' - האט באוויזן דעם זעלבן 'קבלת עול' וואס אברהם אבינו האט באוויזן! זינט מען האט בוחר געווען אינעם כלל ישראל - ביזן היינטיגן טאג, טראגט כלל ישראל דעם פאָן פון 'קראו אדון', דעם פאָן פון 'קבלת עול מלכות שמים' - אויפן שענסטן אופן! אודאי, זענען פארהאן יחידים וועלכע פאלן נעבען ארויס דא און דארט, אבער דער 'כלל' - כאטש זיי זענען שוין דורכגעגאנגען במשך הדורות אלע צען נסיונות פון אברהם אבינו, און נאך אסאך מער - דאך האלטן זיי זיך במסירות נפש ביי יעדע סעיף קטן אין שולחן ערוך און מנהג ישראל! כלל ישראל בכלליות - איז נאכאלץ א הייליגער כלל ישראל! דאס איז א 'קדושת הכלל'.

**אידישקייט דארף נישט קיין 'הסבר' - עס דארף 'מסורה'**

דער עיקר וועג וויאזוי די פשוט'ע אידישקייט, פון זיין אן ערליכער און געטרייער קנעכט פארן אויבערשטן - איז איבערגעגאנגען

מדור לדור פאר יעדן יחיד - איז געווען, דורך 'קדושת הכלל'. דאס הייסט, דורכדעם וואס א קינד איז פון קליינווייז אָן אויפואקסן אין א אידישע סביבה, אין א אידישע שטוב, ער איז געגאנגען אין א אידישע חדר און ישיבה, ער האט געדאווענט אין א אידישע בית המדרש און ער האט מיטגעלעבט מיט א אידישע קהלה (אמאל איז 'קהלה' געווען א זאך פאר זיך, און שפעטער איז יעדע 'חסידות' געווארן אויך ווי א 'קהלה' פאר זיך) - דורכדעם איז אים אריין אין די ביינער די פשוט'ע אידישקייט! ווייל דאס איז נישט קיין זאך וועלכע פאדערט הסברים און עמקות, עס איז דאך דער פשוט'ער און גלאטער אמת, און יעדער איד האט דאך עס נאטורליך אין פנימיות הנפש! ער דארף נישט קיין 'חינוך מיוחד' דערויף, נאר דער עיקר איז, אז ער זאל אויפואקסן אין אזא אטמאספער וואו דער 'כלל' לעבט א לעבן פון 'קבלת עול מלכות שמים!' ער זאל אטעמען אזא סארט 'אידישע לופט' - וואו אידן זענען אפגעזונדערט פון די גוים! אפילו נאר פון צווען דאס לעבן פון די אמאליגע פשוט'ע תהלים זאגערס - איז מען געווארן מחונן צו זיין א איד, ווייל אפילו די פשוט'ע אידן האבן געלעבט מיט אזא מין נאטורליכע 'אמונה פשוטה' אידישקייט איז נישט געווען ביי זיי קיין אָנגעשטעלטע זאך, נאר עס איז געווען א חלק פון זייער נאטורליכן לעבן! און דאס איז געווען גענוג א גוטער חינוך, וואס האט געמאכט דעם איד פאר א איד.

**פסח האט געשפילט דער עיקר ראלע אינעם כח פון איבערגעבן אידישקייט צום קומענדיגן דור**

דער זמן וואס האט געשפילט גאר א גרויסן ראלע אינעם חינוך פונעם קינד - אריינצוגעבן אין אים דעם אידישן 'ראשית' - איז געווען יום טוב פסח. ווייל אויף פסח קען מען זאגן, אז עס איז זייער א 'אידישער יום טוב'. וואכן בעפאר פסח האט מען שוין גערייניגט די שטוב מיט אזא יראת שמים, מען איז געשטאנען און געמאכט אליינס וויין, און געקאכט אלעס אליינס - מיט אלע חומרות און הידורים אין כשרות, מען האט אנגעשעפט וואסער פאר פסח, מען האט צוגעגרייט די גאנצע שטוב אויף יום טוב מיט אזא ערנסטקייט. דערנאך איז מען געגאנגען שעפן 'מים שלנו' מיט אזא שמחה, און מען איז געגאנגען באקן מצות. עס איז געווען א

ב.

**אני ולא השליח: אויב דער סביבה גיבט נישט איבער אידישקייט - גיבט עס דער רבוש"ע אליינס איבער**

אידישער מצב! און ווער רעדט נאך פון א 'סדר נאכט' וואס דער טאטע איז געזעסן מיט די קינדער ביי א געדעקטן טיש מיט מצות און מרור, מיט ד' כוסות און חרוסת, די גאנצע שטוב זעט אויס אנדערש, דער קאך איז איבערגעדעקט מיט העלצער וכדומה, דא און דארט איז פאַרהאַנגען מיט לייליכער וכדומה. דער טאטע רעדט צו זיינע קינדער פשוט'ע ווערטער פון אידישקייט, אז אונז זענען אידן! דער אויבערשטער האט אונז ארויסגענומען פון מצרים און גענומען פאר זיין פאלק! מיר זענען דא אויף דער וועלט צו דינען דעם אויבערשטן! און די קינדערלעך הערן זיך צו מיט א תמימות און עס גייט אריין אין זייערע הערצער. אט דאס איז געווען פון די גרעסטע הויכפונקטן פונעם יאר - ווען אידישקייט איז געווארן איבערגעגעבן פון דור צו דור. דער אידישער אויר פון פסח, האט זייער שטארק גע'פועלט' אויף די קינדער, אריינצוגעבן אין זיי אמונה און אלע יסודות פון אידישקייט.

**פסח איז מער אידישעלעך ווי חסידי'ש**

דער גאנצער ענין פון 'קבלת עול מלכות שמים' האט בכלל נישט צוטון מיט 'חסידות', ווייל עס איז פשוט אידישקייט. אודאי, אין די שווערע צייטן פון השכלה - ווען די פשוט'ע אידישקייט האט זיך אנגעהויבן שאקלען - האט 'חסידות' שטארק צוגעהאלפן אז די פשוט'ע 'אידישקייט' זאל זיך האלטן. און וועגן דעם איז ביי חסידים געווען איינגעפירט אסאך הידורים אין פשוט'ע אידישקייט זאכן, וואס די הידורים זענען מן הסתם געווען איינגעפירט ביי אלע אידן - בעפאר די השכלה. אבער דער עצם זאך האט נישט צו טון צו חסידות, עס האט צו טון מיט אידישקייט. און דערפאר איז טאקע פסח געווען אייביג מער א 'אידישער יום טוב' ווי א 'חסידי'שער יום טוב'. רוב חסידי'שע רבי'ס האבן נישט געפראוועט פסח קיין טישן און קיין סדרים ברבים. און געוויסע רבי'ס וועלכע האבן יא געפירט ברבים - האבן אויך נאר געפירט פאר בחורים, אבער נישט פאר אינגעלייט נאך די חתונה. ווייל מען האט פארשטאנען אז פסח איז א יום טוב וואס מען דארף זיין אינדערהיים! מען האט פארשטאנען, אז פסח איז נישט אזוי ווייט דער זמן פון 'חסידות', נאר עס איז איבערגעבן די פשוט'ע 'יסודות' - אויף וואס גאנץ אידישקייט בויעט זיך.

פון אידישקייט, און אויך אין דער תחום פון דער נאטורליכער אידישער שטוב - איז פארהאן ליידער א ירידה - על כל פנים, ווען מען שטעלט עס צו כלפי די אמאליגע אידישע שטוב. מען זוכט זיך נישט אפצורעדן

גאנצע זאך וואס מען האט פריער גערעדט, אז פסח ביינאכט גיבט מען איבער די נאטורליכע אידישקייט מדור לדור. ווייל ליידער שטייען מיר היינט אין א מצב פון א 'דור שפל', עס איז פארהאן א 'ירידת הדורות' אין יעדן תחום

**צי ווערט היינט איבערגעגעבן די אריגינאלע אידישקייט?**

ווען מען קוקט זיך אום, וויאזוי עס ווערן געפראוועט היינט די סדרים אין אידישע שטיבער - ווערט א שטיקל שאלה אויף די

פסח איז געווען פון די גרעסטע הויכפונקטן פונעם יאר - ווען אידישקייט איז געווארן איבערגעגעבן פון דור צו דור. וואכן בעפאר פסח האט מען שוין גערייניגט די שטוב מיט אזא יראת שמים, מען איז געשטאנען און געקאכט אלעס אליינס - מיט אלע חומרות און הידורים אין כשרות, מען האט צוגעגרייט די גאנצע שטוב אויף יום טוב מיט אזא ערנסטקייט

~ פסח ביינאכט רעדט דער טאטע צו זיינע קינדער פשוט'ע ווערטער פון אידישקייט, אז אונז זענען אידן! דער אויבערשטער האט אונז ארויסגענומען פון מצרים און גענומען פאר זיין פאלק! און די קינדערלעך הערן זיך און עס גייט אריין אין זייערע הערצער. דער אידישער אויר פון פסח, האט זייער שטארק גע'פועל'ט אריינצוגעבן אין זיי אמונה און אלע יסודות פון אידישקייט

חירות'דיגן געפיל פון דעם געשמאקן וועטער - צו דעם חירות'דיגן געפיל פון דער אמת'ער יציאה מן המיצר, וואס די נשמה איז ארויס פון דער 'ירידה שאין כמותו' צו אן עליה שאין כמותו. און דורכדעם ווערט צוזאמגעשטעלט דער גשמיות מיטן רוחניות אינאיינעם, ממש ווי איין זאך.

**אין חוץ לארץ איז נישט אלעמאל דער וועטער אזוי שיין**

דער רמב"ן (בראשית כו, ה) שרייבט: "המצות משפט אלקי הארץ הן" - די גאנצע תורה איז אויסגעשטעלט בעיקר פאר ארץ ישראל, ווייל ארץ ישראל איז די ריכטיגע כלי פאר אלע עניני התורה. דערפאר זעט מען טאקע, אז בלויז אין ארץ ישראל איז אלעמאל ניסן א 'חודש האביב', עס איז זייער א געשמאקער וועטער אום ניסן. אבער אין חוץ לארץ איז נישט אלעמאל דער וועטער פון ניסן אזוי שיין און פיין, עס איז אסאך מאל קאלט, און עס קען אמאל אפילו שנייען אום ניסן. ווער רעדט נאך אין די ווייטערע לענדער ווי 'דרום אמעריקע' וואס דארט הייבט זיך דער ווינטער ערשט אָן פון חודש ניסן און עס איז ווייט פון א פרילינג וועטער. נו, לויט ווי מען האט גערעדט, אז דער גשמיות'דיגער חירות פונעם געשמאקן וועטער - פירט אריין אינעם רוחניות'דיגן חירות פון יציאת המצרים - וואלט מען געזאגט אויבנאויף, אז די אידן וועלכע וואוינען אין חוץ לארץ דערלייגן דעם גאנצן ענין פון 'חודש האביב'. אבער מען קען עס אויך אנקוקן פארקערט; ווי פאלגענד.

**ווען דער וועטער איז שיין קען מען בלייבן שטעקן ביים 'חיצוניות'**

אין ארץ ישראל וואוינען אסאך אידן וועלכע זענען טאקע שומרי תורה ומצוות, אבער נישט אלע דארטן זענען די גרעסטע צדיקים. און ווען עס קומט אָן דער יום טוב פסח צוזאמען מיטן הערליכן און בא'טעמ'טן וועטער - ווערט ביי זיי דער גאנצער יום טוב מגושם'דיג. זיי בלייבן שטעקן ביי דעם חיצוניות'דיגן שיינקייט פון דער וועטער, זיי מאכן עס כאילו א 'פרילינג וואקאציע'... דער יום טוב באשטייט בעיקר פון: "אה, עס איז אזוי שיין אינדרויסן! עס איז אזוי פיין און געשמאק זיך ארויסצוצעצן אינדרויסן אונטערן בוים! אה, עס איז אזוי גוט און בא'טעמ'ט!". די זעלבע זעט מען אויך דאהי ביים יום טוב שבועות - וועלכע געפאלט אין א שיינעם צייט פון יאר; ווי די תורה רופט עס 'חג הקציר' - ביי געוויסע מענטשן, וואס עס ווערט ביי זיי זייער א מגושם'דיגער יום טוב: עס איז שיין און בא'טעמ'ט אינדרויסן, ער פארט זיך ארויס אויף די בערג פארברענגען מיט די משפחה... ער עסט גוטע קעז-קוכן און ער האט הנאה פון די שיינע בלומען וואס מען לייגט ארום אין בית המדרש, און עס טוט זיך א גאנצער חיצוניות'דיגער מצב...

אין א חודש וואס דער וועטער איז פרילינג. און אזוי אויך שטייט (תהלים סח, ז): "מוציא אֶסְרֵיךָ בְּכֹשֶׁרוֹת", זאגן חז"ל (במד"ג ג, ו): "זה חודש שכשר לצאת בו" - דער רבנו של עולם האט געטון א ספעציעלן חסד מיט כלל ישראל, אז ער האט זיי ארויסגענומען פון מצרים אין א זמן ווען עס איז בא'טעמ'ט ארויסצוגיין אויפן וועג! ווי דער פסוק זאגט (שיר השירים ב, י): "עַתָּה הִמָּרֵי הַגֵּיעַ" - עס איז געווען פרילינג צייט ווען די פייגעלעך זינגען און פון אלע ביימער קומען ארויס פרישע בלומען וועלכע שמעקן מיט א פרישקייט, עס איז א פרייליכער זמן, עס איז פיין און בא'טעמ'ט צו כאפן דעמאלט א שפאציר. פרעגט זיך א קושיא: ווען מען רעדט פון אזא מורא'דיגע זאך ווי יציאת מצרים - וואו מיר זענען געווען בדיוטא התחתונה בגשמיות און ברוחניות - איז נאך א גרויסע נפקא מינה צי עס איז פרילינג אדער ווינטער? א מענטש וועלכער זיצט שוין יארן פארשפארט אין די ערגסטע תפיסה, און מען קומט אים זאגן אז ער איז באפרייט - וועט ער דען אנהייבן צו מאכן א חשבון צי עס איז יעצט ניסן אדער טבת? עס איז אים בכלל נישט קיין חילוק צי עס איז א שיינער וועטער אדער עס גיסט א שלאקס רעגן, אבי ער איז באפרייט. נו, פארוואס רעדט די תורה פון אזא זייטיגער פרט!?

**דער שיינער וועטער שפיגלט אפ די גאולה וואס עס טוט זיך יעצט אינעם נפש**

דער תירוץ איז: יציאת מצרים איז נישט בלויז א גשמיות'דיגע באפרייאונג פון תפיסה, נאר בעיקר איז דאס א רוחניות'דיגע באפרייאונג פונעם 'ערות הארץ', צו ווערן דעם אויבערשטנס א קינד. און דער כלל איז: יעדע זאך אויף דער וועלט - איז א משל און א 'אריינפיר' צו א רוחניות'דיגע בחינה! ווייל דער רבנו של עולם האט מקשר געווען אלע סארט געפילן וואס א מענטש שפירט דא אויף דער וועלט - מיט העכערע געפילן וואס א מענטש שפירט אין עבודת ה'. און די עבודה פון א מענטש איז, נישט צו בלייבן שטעקן אין די גשמיות'דיגע משלים, נאר נעמען דעם גאנצן 'עולם הגשמי' און עס נוצן אלס א כלי פארן 'עולם הרוחני'. לענינו: דער געפיל וואס וועקט זיך אויף אין א מענטש, בשעת ווען ער שפאצירט אין גאס און עס הערשט א געשמאקע פרילינג וועטער - איז א געפיל פון 'חירות', ער שפירט ווי א גאנץ ווינטער איז זיין נפש געווען פארמאכט אין דער קאלטער און באטריבער וועטער, און יעצט גייט זיין נפש ארויס פון תפיסה און הייבט אָן אטעמען געשמאקע לופט און בא'טעמ'טע ריחות. אבער דאס איז בלויז אן 'אריינפיר' צו דער רוחניות'דיגער יציאת מצרים, וואס די נשמה איז געווען אין תפיסה, און יעצט אינעם 'חודש האביב' איז עס אויסגעגאנגען אויף דער פריי. און דער וועלכער איז א רוחניות'דיגער מענטש, קומט אָן דורך דעם

און מקטרג זיין אויפן הייליגן כלל ישראל חס ושלום, אבער וואס זאל מען טון? קיינער איז נישט שולדיג דערין, מען רעדט פונעם פשוט'ן מציאות! דער מצב הדור האט אוועקגענומען פון אונז די נאטורליכע אידישקייט פון אמאל. דער 'הבדלה מהעמים' - איז נישט דאס וואס עס איז געווען אמאל! דער 'תמימות' - איז נישט ווי אמאל! די צורה אין געוויסע אידישע שטיבער - איז נישט די צורה פון די אמאליגע אידישע שטיבער! דער אטמאספער ביי א שבת'דיגע סעודה - איז נישט פונקט ווי דער אמאליגער הייליגער אטמאספער, וואס אין אלגעמיין האבן קינדער פשוט זיך אנגעשעפט מיט חיות דקדושה פון דער טאטע און מאמע! דער אויר אין בית המדרש - איז נישט דער אמאליגער אויר! די פשוט'ע אידן היינט - זענען נישט די אמאליגע תהלים זאגער'ס, און די בני עליה - זענען נישט די אמאליגע בני עליה! און די גאנצע צורה וויאזוי אידישקייט זעט אויס בכלליות - איז נישט דומה צום נישט ווייטן פאראנגענהייט פון פאר דרייסיג-פערציג יאר צוריק.

**א פארקערטע בליק: דער היינטיגער פראבלעם - ברענגט גאר צו א העכערן גילוי פסח ביינאכט!**

שטעלט זיך א שאלה: לויטן היינטיגן מצב, וויאזוי קען מען באקומען דעם ריכטיגן תועלת פון א סדר נאכט? וויאזוי קען מען ארויסגיין פון א סדר נאכט מיט א פרישקייט אין די יסודות פון אידישקייט - אינדערציט וואס דער גאנצער מצב ארום זעט נישט אויס ווי די נאטורליכע אידישקייט! דער תירוץ אויף דעם ליגט בעצם אין די ווערטער פון די גמרא (מכות כד): "בא חבוקוק והעמיד על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה" - באחרית הימים איז יעדע זאך אין אידישקייט זייער שטארק אנגעלאנט אויף דער אמונה וואס מען גלייבט אינעם 'כח הסגולי' וואס ליגט דערין - אפילו מען זעט עס נישט מיט די אויגן און מיטן שכל. מען וועט עס אבער אביסל אויסשמועסן און מקרב זיין אל השכל וויאזוי מען קוקט אָן בכלליות דעם היינטיגן שפלות'דיגן מצב אין אידישקייט - מיט א חסיד'ישע הסתכלות. ווייל כאטש וואס די אלע נעגאטיווע לשונות וואס מען נוצט אראפצומאלן דעם מצב הדור אלס 'דור יתום' און 'דור שפל' וכדומה - זענען טאקע ריכטיג און מען טאר זיך נישט נארן און זאגן אז אונזער דור זעט אויס ווי עס דארף צו זיין, אבער פון צווייטן זייט - האט מען געוואוסט ביי חסידים, אז מען קען יעדע זאך אנקוקן אויף צוויי וועגן, און עס איז פארהאן אזא זאך ווי איבערדרייען פון א 'קלקול' צו א 'תיקון' - דורכדעם וואס מען נוצט אויס דעם פראבלעם - צו שטייגן דורכדעם נאך העכער; ווי מען עס מסביר זיין מיט א דוגמא פון 'אביב'.

**וועמען גייט אָן דער שיינער וועטער?**

עס שטייט אין פסוק (שמות יג, ד): 'היום אָנֶם יִצְאִים בְּחֶדְשׁ הָאָבִיב' - עטץ גייט ארויס



דורכדעם וואס ער וועט נישט נתפעל ווערן פונעם ווינטערדיגן וועטער, און ביי אים אינעווייניג וועט זיין פרילינג – אפילו אויב אינדרויסן שנייט יעצט – וועט דער גאנצער פסח האבן א העכערן באדייט! דער פסח וועט נישט זיין אויסגעמישט מיט גשמיות! די 'רוחניות'דיגע פרילינג' וועט זיין אזוי שטארק ביי אים, אז ער וועט זיך שוין נישט מוזן העלפן מיטן גשמיות'דיגן משל

~

אויב א בחור וויל היינט שפירן א ריכטיגן טעם אין פסח – כאטש וואס די סביבה איז נישט אזוי צופלאמט מיטן פסח – דארף ער זיך אריינטון אין די ענינים פון פסח, ער דארף לערנען מהר"ל און ספרי חסידות – כדי ער זאל פון זיך אליינס אריינגיין אינעם ריכטיגן דערהער פון פסח. און אזוי מיט אלע ענינים פון אידישקייט

**ווען עס רעגנט יום טוב - מוז ער זיך מקשר זיין מיטן פנימיות פונעם יום טוב**

דער איד וועלכע וואוינט אין חוץ לארץ, און פסח איז א קאלטער וועטער - פאלט נישט אריין אין דעם נסיון פון 'הגשמה' ביי אים איז פסח א הונדערט פראצענטאגער יום טוב פון 'ציאת מצרים'! איי, וויאזוי וועט ער זיך מקשר זיין מיטן רוחניות'דיגן אביב? גראד מיטן רוחניות'דיגן 'אביב'! ער וועט מוזן מקיים זיין דעם 'באמונתו יחיה', צו גלייבן אז יעצט איז א זמן פון פרילינג ברוחניות - אפילו אויב ער שפירט עס נישט בגשמיות! און דוקא דורכדעם וואס ער וועט נישט נתפעל ווערן פונעם ווינטערדיגן וועטער, און ביי אים אינעווייניג וועט זיין פרילינג - אפילו אויב אינדרויסן שנייט יעצט - וועט דער גאנצער פסח האבן א העכערן באדייט! דער פסח וועט נישט זיין אויסגעמישט מיט גשמיות! די 'רוחניות'דיגע פרילינג' וועט זיין אזוי שטארק ביי אים, אז ער וועט זיך שוין נישט מוזן העלפן מיטן גשמיות'דיגן משל, נאר ער וועט האבן דעם 'נמשל' - אן די הגשמה פונעם משל, (כאטש וואס ביי גרויסע צדיקים איז אלעס איינס, אבער ביי פשוטע מענטשן איז דא דערין א מעלה און א שמירה, אז עס זאל בלייבן בלויז רוחניות). קומט אויס, אז פונעם 'חסרון' - איז גאר געווארן א 'מעלה'! אז אין חוץ לארץ קען מען אין א געוויסן זין האבן אזעלכע ימים טובים - וואס עס איז נאך העכער ווי אין ארץ ישראל.

**נאכגיין נאך 'מסורת האבות' איז א נאטורליכע טבע וואס א מענטש גלייכט**

לאמיר צוריקקומען צו אונזער סוגיא - כלפי דעם חסרון אינעם נאטורליכן אידישקייט וואס מען פלעגט אמאל מער באקומען פון עלטערן: דאס וואס א מענטש וויל אנהאלטן זיין מסורה און טראדיציע מיט וואס ער איז אויפגעוואקסן - איז בעצם א גשמיות'דיגער נאטור. והא ראייה, אז דאס איז אמאל געווען אנגענומען ביי אלע אומות העולם און אלע רעליגיעס, און יעדער האט זיך געהאלטן שטאלץ מיט דאס וואס ער האט צוגעזען און אויפגעוואקסן פון קינדווייז אן. און דאס איז נישט קיין חסרון בעצם, ווייל אזוי האט דער רבונן של עולם אוועקגעשטעלט אינעם 'חיקון העולם', אז א קינד זאל ליב האבן נאכצוגיין זיינע עלטערנ'ס חינוך. און דאס וואס היינט איז די וועלט אזוי אויפגעקלערט, און יעדער גיי ווארפט אראפ פון זיך אלע הנחות וואס זיין טאטע און מאמע האבן אים געלערנט - איז א געפערליכער 'קלקול העולם', דאס איז א פארדארבענער וועג וואס דער ליבעראלער באוועגונג האט אריינגעברענגט

אין דער היינטיגער וועלט (כאטש וואס דער גוי'אישער טאטע קען אסאך מאל אויסלערנען פארן קינד קרומע און ראדיקאלע זאכן - דאך איז נאכאלץ בעסער דער וועג פון פאלגן און נאכגיין עלטערן, ווי דער וועג פון זיין פריי און קיין שום הכנעה צו די פריערדיגע. און דאס וואס דאס קינד ליידיט פון נאכגיין זיין טאטנ'ס קרומע דרכים - דאס איז פון די חשבונות וואס דער רבונן של עולם האט מיט די אומות העולם; ווי דער נביא זאגט (ירמיה לא, כח): "לא יאמרו עוד אבות אכלו בֶּכָר וְשָׁנִי בָנִים תִּקְהֶינָה" - די אבות האבן מקלקל געווען און נאכדעם ליידין די קינדער דערפון, אז עס ווערט כמעט ווי א 'ביטול הבחירה'. אבער א קינד דארף נאכאלץ ליידין און פאלגן זיין טאטן).

**טאמער א מענטש לייגט נישט נאכדעם צו זיין אייגענע הכרות מיט אידישקייט - איז ער אין א סכנה**

דער אויבערשטער האט אלעמאל גענוצט די געזונטע טבע וואס ער האט אריינגעלייגט אין 'מעשה בראשית' - אז א קינד האט ליב נאכצוגיין זיינע עלטערן - אויף צו איבערגעבן אידישקייט מדור לדור; ווי עס איז געווען דער שטייגער אמאליגע צייטן, אז א מענטש איז נתחנך געווארן אין אן ערליכע אידישע שטוב, ער איז אויפגעוואקסן אינעם שטעטל וואו אפילו די פשוטע תהלים זאגער'ס האבן משפיע געווען יראת שמים, און די גאנצע סביבה איז געווען 'כולו אומר אידישקייט', ממילא איז די גאנצע אידישקייט געווען געבויט אויף דער השפעה פון 'סביבה'. אבער סוף כל סוף איז געליגן אין דעם אויך א שטיקל חסרון, ווייל נאך אלעמען זענען די יסודות פון אידישקייט געווען אויסגעמישט מיט א גשמיות'דיגע טבע - וואס א קינד האט ליב נאכצוגיין זיינע עלטערן, און עס האט געפעלט אין דער אייגענער הכרה און החלטה! נאך אלעמען האט אביסל געפעלט אין דער זעלבסטשטענדיגער 'קבלת עול מלכות שמים' - וועלכע דארף קומען פון זיך אליינס - אפילו אויב מען וואלט נישט ליב געהאט נאכצוגיין עלטערן. נאכדערצו, אז אמאל קען זיך מאכן נסיונות, וואס דער מענטש גייט ארויס פון דער היימישער סביבה און ער קומט אן אין א פרעמד פלאץ וואו עס איז נישטא דער גאנצער מצב פון אידישקייט און קיינער איז נישט מחשיב אידישקייט, און אויב ער האט קיינמאל נישט געמאכט דעם אייגענעם 'קבלת

עול מלכות שמים', נאר עס האט זיך אייביג געבויעט אויף דער סביבה וכדומה - קען ער ממש אנקומען צו א ירידה אפצולאזן גאנץ אידישקייט רחמנא ליעל; ווי מען האט שוין געזען נעבעך אזויפיל אידן, וואס כאטש זיי זענען נתחנך געווארן אין א גאר היימישע און פרומע סביבה, אבער אין דער רגע וואס עס איז געווארן א דראסטישער שינוי אינעם ארום, און דער סביבה איז צושאקלט געווארן - זענען זיי שוין נישט געווען די זעלבע. ווייל עס האט זיך גאר שטארק געבויעט אויף א 'חיצוניות', און ווער עס האט נישט געהאט דעם שכל אריינצוגיין טיפער און בויען אן אייגענע פנימיות - איז זיין גאנצע אידישקייט צופאלן געווארן - ווי נאר די חיצוניות איז צופאלן געווארן.

**היינט מוז יעדער מבקש ה' אליינס אויסבויען זיין אידישקייט**

דער היינטיגער דור האט טאקע א געוואלדיגער חסרון, אז עס ווערט נישט געהעריג איבערגעגעבן די אריגינאלע אידישקייט פון טאטן צום קינד אויף דער דרגא פון אמאל. אבער לעומת זה קומט ארויס א טובה דערפון, ווייל אויב א בחור וויל היינט זיין אן אמת'ער איד - מוז ער אליינס ארבעטן! ער מוז זיך אליינס נעמען מיט א טיפן 'קבלת עול מלכות שמים' - וואס ער האט אליינס געארבעט דערויף! אויב א בחור וויל היינט שפירן א ריכטיגן טעם אין פסח - כאטש וואס די סביבה איז נישט אזוי צופלאמט מיטן פסח - דארף ער זיך אריינטון אין די ענינים פון פסח, ער דארף לערנען מהר"ל און ספרי חסידות - כדי ער זאל פון זיך אליינס אריינגיין אינעם ריכטיגן דערהער פון פסח. און אזוי מיט אלע ענינים פון אידישקייט. און נאכדעם וואס א בחור וועט זיך אליינס אויסבויען - וועט ער האבן נאך אסאך א טיפערן אידישקייט ווי דער אמאליגער בחור וועלכער האט עס בלויז באקומען פון דער סביבה! זיין אידישקייט וועט נישט צופאלן ווערן - ווען ער וועט גיין אין אן אנדערע סביבה, ווייל וואו ער וועט גיין, וועט זיין אידישקייט מיטגיין מיט אים.

**אני ילידתיך: דער בחור באקומט דער אור פון פסח פונעם אויבערשטן אליינס**

אין אנדערע ווערטער: פסח ביינאכט שטייט אין פסוק (שמות יא, ד) "אֲנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם" - איך אליינס גיי אראפ אין דער וועלט. און די ספרים זאגן פשוט, אז פסח ביינאכט הערשט אין דער וועלט א געוואלדיגע 'אתערותא דלעילא' און קיין 'אתערותא דלתתא' פון פריער. אמאליגע צייטן האט זיך דער 'אתערותא דלעילא' מתלבש געווען אין

**תפארת שלמה**

**בזה** נוכל לרמז מה שגזרו חז"ל (פסחים ג, א) בחמץ בפסח צמשהו מה שלא מלאנו כזה בכל האיסורין שבתורה בכל השנה כדי לעורר כזה החסדים הגדולים בחג הפסח שהוא כנגד אצרכה אציו עליו השלום מדת החסד כמ"ש (הכלס פו, יג) חסדך גדול עלי וכן בשבע מדות לך ד' הגדולה הוא כנגד מדת החסד וכו'. וכדי לעורר חסד הגדול גזרו כזה איסור משהו. כדי לעורר מדה טובה מרובה צמדת החסד על כל"א מצנ"י אשר אס נשאר צו עוד עכ"פ מדה טובה צמשהו צעלמא וגם טעם אין צו עכ"פ לא ידה ממנו מדה להוציא ממסגר נפשו להאיר אותו מתוך החשכה ולהשפיע עליו חסדו הגדול. וזה מדת אצרכה אציו עליו השלום

"אָנִי יוֹצֵא בְּתוֹךְ מִצְרַיִם – אֵיךְ אֵלֵינִס גֵּי אַרְאָפּ אֵיךְ דָּעַר וועלט פסח ביינאכט. פסח ביינאכט הערשט אין דער וועלט א געוואלדיגע 'אתערותא דלעילא' – אָן קיין 'אתערותא דלתתא' פון פריער. טאמער איינער וועט נעמען דעם פסח מיט אן ערנסטקייט און מיט א גוטע הכנה – וועט דער אויבערשטער זיך מגלה זיין צו אים אליינס – אָן קיין התלבשות אין דער סביבה! דער רבוננו של עולם אליינס וועט אים מקרב זיין מיט א מורא'דיגע התקרבות און ער וועט אריינברענגען אין אים אמונה, דקות און אלע העכערע מדרגות! קומט אויס, אז דער היינטיגער יום טוב פסח - פאר דער וועלכער איז זוכה עס צו נעמען ריכטיג - איז העכער ווי דער אמאליגער יום טוב פסח! ווייל מען האט מהפך געווען דעם 'קלקול' צו 'תיקון'.

מקרב זיין מיט א מורא'דיגע התקרבות און ער וועט אריינברענגען אין אים אמונה, דקות און אלע העכערע מדרגות! קומט אויס, אז דער היינטיגער יום טוב פסח - פאר דער וועלכער איז זוכה עס צו נעמען ריכטיג - איז העכער ווי דער אמאליגער יום טוב פסח! ווייל מען האט מהפך געווען דעם 'קלקול' צו 'תיקון'.

מקרב זיין מיט א מורא'דיגע התקרבות און ער וועט אריינברענגען אין אים אמונה, דקות און אלע העכערע מדרגות! קומט אויס, אז דער היינטיגער יום טוב פסח - פאר דער וועלכער איז זוכה עס צו נעמען ריכטיג - איז העכער ווי דער אמאליגער יום טוב פסח! ווייל מען האט מהפך געווען דעם 'קלקול' צו 'תיקון'.

ג.

## על מצות ומרורים יאכלוהו: אננעמען אלערליי 'מרור' אין עבודת ה'

**דער טעות: אויב איך בין נישט מצליח אין עבודת ה' - איז עס נישט פאר מיר!**

דער מענטש האט טאקע מצליח געווען אדער נישט! פונקט ווי א מענטש שטייט אסרו חג און ער זאגט: "אה, האב איך געהאט א גוטן יום טוב! איך האב געפילט אזעלכע אורות!". פארשטייט יעדער בר דעת, אז דאס איז נישט מער ווי 'לשון בני אדם', ווייל דער אמת - צי ער האט טאקע געהאט א גוטן יום טוב, איז נישט געוואנדן צי ער האט געפילט גוט אדער נישט, נאר עס איז געוואנדן צי ער האט ממלא געווען דעם רצון ה' מיט הכנה און ביטול אדער נישט, און דאס ווייסט נישט א מענטש - נאר בלויז אין הימל ווייסט מען דאס. די זעלבע זאך כלפי הצלחה אין תורה, איז די אזויגערופענע הצלחה פון אויספירן די אייגענע פלענער - בכלל נישט די עכטע הצלחה! עס קען אסאך מאל זיין, אז עס גייט אים נישט דאס לערנען און ער שפירט נישט קיין טעם דערין, און דאך עקשנט ער זיך און לערנט וויפיל ער קען - איז דאס אן אנגעקומען צו הצלחה! אין הימל הייסט דאס אנגעקומען צו הצלחה, אסאך מער ווי דער צווייטער וועלכער איז אנגעקומען צו אלע זיינע פלענער און ער האט געענדיגט מער מקצועות לכבוד דעם: אודאי, א מענטש מעג און דארף מאכן זיינע פלענער און חשבונות, ווייל אָן א פלאן קען ער דאך גארנישט טון; ווי דער פסוק זאגט (ש"א טו, ז): "הָאֲדָם יִרְאֶה לְעֵינָיִם" - א מענטש דארף טון דאס וואס עס קוקט אים אויס א גוטער פלאן, אבער ער דארף א גאנצן צייט געדענקען, אז 'רבות מְחֻשְׁבוֹת בְּלֵב אִישׁ וְעֵצַת ה' הִיא תְקוּם' - אלע מיינע פלענער מיינען גארנישט! עס איז נישט מער ווי א תחבולה, אבער עס איז נישט קיין 'אמת מצד עצמו'! מצד עצמו איז דאס שקר וכזב! צי מיינע פלענער ארבעטן זיך יא אויס צי נישט - איז לא מעלה ולא מוריד! אין יעדן פאל בין איך מחויב אויסצונוצן יעדע ליידיגע מינוט צו לערנען תורה.

**ווער האט דיר גע'פטר'ט אויב דו ביסט נישט מצליח?**

דער גאנצער יאוש אין עבודת ה', נעמט זיך פון דעם וואס דער מענטש האט נישט מקבל געווען 'עול מלכות שמים'. און אפילו אויב ער האט יא מקבל געווען דעם 'עול מלכות שמים' - איז עס אבער קיינמאל נישט געווען מיט א שטארקייט! עס איז נישט געווען קיין

דער 'סייעתא דשמיא' וואס מען האט געהאט דא אונטן, אז דער אויבערשטער האט געגעבן פאר יעדן איינעם א אידישע סביבה. כאילו ער האט געזאגט פארן איד: "דו דארפסט נישט ארבעטן אליינס! דו ביסט געבוירן געווארן אלס איד, און דו ביסט נתחנן געווארן אלס איד! און דארטן - אין דיין טאטנס שטוב, ווער איך נתגלה און איך שייך דיר אריין דורך אים

**יעדער 'חיד' דארף מגלה זיין ביי זיך דעם 'קדושת הכלל'**

ווי געזאגט, די ירושה פון אידישקייט וואס מיר האבן גע'ירש'נט פון אברהם אבינו - גייט ווייטער אריבער אינעם 'כלל'. ווייל כלל ישראל אלס 'כלל' - טראגט דעם פאן פון 'קבלת עול מלכות שמים' מיטן גרעסטן שטאלץ. און אט דער 'קדושת הכלל' ליגט טיף אינעווייניג באגראבן אין די פונדאמענטן פון יעדן איד. און טאקע וויבאלד דאס איז אזא טיפע זאך, דעריבער איז דאס געווענליך באהאלטן אינעם נפש און עס קומט נישט אזוי שטארק ארויס בהתגלות - חוץ ווען עס האנדלט זיך פון א גאר גרויסער נסיון וכדומה. אבער די 'עבודת ימי הבחירות' - וועלכע איז דער 'ראשית' פונעם גאנצן לעבן איז - מגלה צו זיין דעם 'קבלת עול מלכות שמים' בגילוי! יעדער בחור דארף ארבעטן ביי זיך, צו לעבן און אטעמען קבלת עול מלכות שמים! און דעמאלט וועט עס אים צוניץ קומען אויף א גאנץ לעבן.

**ער איז אויסגעשטיגן מער - ווייל ער האט געהאט מער 'קבלת עול'**

מען זעט אסאך מאל א יונגערמאן, וואס ער פירט זיין לעבן ריכטיג ווי א איד, מען זעט ווי ער שטייגט כסדר העכער און העכער, ביז ער ווערט ממש א גרויסער עובד ה'. און מען וואונדערט זיך: "פארוואס איז ער אויסגעשטיגן אזויפיל העכער ווי אלע זיינע חברים אין ישיבה? מען האט נישט געזען אויף אים אלס בחור קיין גרויסער חילוק און מעלה - מער ווי זיינע חברים!". אבער אז מען וועט קוקן גרונטליך, וועט מען זען: ער האט טאקע נישט געהאט קיין בעסערע כשרונות און העכערע מדרגות ווי זיינע חברים! זיינע חברים האבן אפשר געשפירט מער א טעם אין א דאווענען און אין א שבת, אבער ער האט אמת'דיג מקבל געווען 'עול מלכות שמים'! ער איז געווען א געטרייער קנעכט פארן רבוננו של עולם! און דורכדעם איז נתגלה געווארן אין אים דער 'קדושת היהדות' - מער ווי ביי זיינע חברים, און דורך 'קדושת היהדות' איז ער געוואקסן און געשטיגן, ביז ער איז געווארן א 'בן עליה' און א 'צדיק'.

**ווער האט דיר געזאגט וואס עס מיינט בכלל 'הצלחה'?**

ווער עס פארשטייט א משהו צו עבודת ה' ווייסט, אז דאס וואס א מענטש רופט 'הצלחה' אין עבודת ה' - איז בכלל נישט מוכרח אז ער האט טאקע מצליח געווען. בלויז דער רבוננו של עולם אליין, ווייסט צי

דער אמת - צי ער האט טאקע געהאט א גוטן יום טוב, איז נישט געוואנדן צי ער האט געפילט אדער נישט, נאר עס איז געוואנדן צי ער האט ממלא געווען דעם רצון ה' מיט הכנעה און ביטול אדער נישט! און דאס ווייסט נישט א מענטש - נאר בלויז אין הימל ווייסט מען דאס ~

ווען א בחור זעט אז זיינע פלענער אין עבודת ה' ארבעטן זיך נישט אויס, דארף ער זיך דערמאנען: איך בין דאך א תלמיד פון אברהם אבינו! ווען מען האט אים אנגעכאפט און אריינגעווארפן אין פייער, האט עס אויסגעזען אז עס וועט יעצט געשען ממש דאס פארקערטע פון זיין גאנצע עבודה כל ימיו! און דאך האט ער נישט געהאט קיין שום הרהור אויפן אויבערשטן!

"אחזתיו ולא ארפנו" - איך בין א קנעכט פאר אים - זאל זיין וואס זאל זיין! ווייל ווען איינער איז מקבל אויף זיך צו זיין א געטרייער קנעכט פארן רבונו של עולם - אינטערעסירט אים נישט קיין שום חשבונות! ער האט איין זאך אויפן קאפ: "איך מוז טון וואס מען הייסט מיר!" ווי די גמרא (ברכות י.) פארציילט, אז חזקיה האט געמאכט א מורא'דיגן און ריכטיגן חשבון, אז ער וועט האבן קינדער רשעים, און דערפאר האט ער נישט געוואלט חתונה האבן, האט אים דער נביא געזאגט: "בהדי כבשי דרחמנא למה לך" - וואס גייט דיר אָן וואס עס וועט זיין?! מען האט דיר געהייסן עוסק צו זיין אין 'פריה ורביה', טוה וואס מען הייסט דיר און פארטיג!"

**אברהם אבינו'ס מיסיע: מודיע זיין אז עס איז דא א באשעפער אויף דער וועלט!**

לאמיר זיך מתבונן זיין וויאזוי אברהם אבינו וואלט געהאנדלט מיט אזא סארט סיטואציע - אז ער איז נישט מצליח מיט זיינע פלענער אין עבודת ה'. די וועלט איז שוין דעמאלט אלט געווען צוויי טויזנט יאר, און די גאנצע וועלט איז באשטאנען פון בלויז רשעים, חוץ פון די פּאָר צדיקים וועלכע מען קען ציילן אויף די פינגער... ווי די משנה זאגט (אבות פ"ה מ"ב): "עשרה דורות מאדם עד נח, ועשרה דורות מנח ועד אברהם וכולם מכעיסין ובאין" - זיי זענען געווען נישט סתם רשעים, נאר 'מכעיסין'! דער אויבערשטער רעדט זיך אפ אויף זיי (בראשית ה, ה): "יִקַּח רָע קֶל הַיּוֹם". נו, ענדליך האט דער רבונו של עולם געברענגט א מבוך אויף דער וועלט, נו, האט מען געמיינט אז דאס וועט עפעס העלפן, אבער א נעכטיגן טאג! נאכן מבוך איז די וועלט צוריקגעגאנגען צום אלטן! עס איז נאכאמאל געווען צען דורות פון 'מכעיסין ובאין'! ענדליך ענדליך, שטייט שוין אויף איינער א' צדיק הדור' וועלכער רופט אויס בפהסיא דעם אויבערשטן'ס נאמען אויף דער וועלט, און ער מאכט ממש א רעוואלוציע אויף דער וועלט; ווי דער רמב"ם שרייבט (הל' עבוי"א, ה), אז אברהם אבינו האט געהאט טויזנטער נאכפאלגער וועלכע האבן אנגעהויבן גלייבן אינעם אויבערשטן. לעומת זה איז געווען א 'רשע הדור' וועלכער האט געהייסן נמרוד, וואס ער איז געווען דער ערשטער 'מלך' אויף דער וועלט, און ער איז געווען א גרויסער 'חקרן' און 'בעל שיטה', און ער האט געפירט א גרויסע מערכה קעגן אברהם אבינו'ס אמונה.

**ער ווערט נישט צוטומלט ווען נמרוד ווארפט אים אריין אין פייער**

נמרוד האט מפרסם געווען אויף די גאנצע וועלט אין אלע צייטונגען, אז עס וועט פארקומען א גרויסע עפנטליכע 'פראבע', צו זען דעם אמת,

צי אברהם אבינו'ס גאט איז טאקע דער ריכטיגער גאט און ער קען טאקע העלפן זיינע דינער. אלע אומות העולם האבן זיך צוזאמגענומען אינעם גרויסן סקווער, אויך אברהם'ס נייע חסידים און תלמידים זענען געשטאנען ארום אים אינגאנצן צומישט און זיך צוגעקוקט וואס דא וועט זיך אויסלאזן. מען האט געמאכט א פייער וועלכע האט געפלאקערט ביזן הימל, מען האט אנגעכאפט אברהם אבינו און אים געבינדן בפני כל עם ועדה, און מען האט אריינגעווארפן אינעם קאלעך אויוון. לאמיר אריינגיין אין זיין קאפ: וואס ער האט געטראכט בשעת ווען נמרוד האט אים אנגעכאפט און אריינגעווארפן אין קאלעך אויוון? ער האט אפשר געהאלטן אז ער וועט זיכער ווערן געראטעוועט פונעם פייער? ניין! חז"ל זאגן (בר"ר לח, ג), אז ממש דאס איז געווען דער טעות פון הרן, וואס ער האט זיך געלאזט אריינארפן מיט א חשבון אז דער אויבערשטער וועט אים זיכער ראטעווען, און דערפאר איז ער פארברענט געווארן. קומט אויס, אז בשעת ווען מען האט געבינדן זיינע הענט און פוס און זיך געגרייט אים אריינצווארפן אינעם פייער - האט אברהם אבינו געמיינט, אז דאס זענען זיינע לעצטע מינוטן אויף דער וועלט. נו, וואלט ער דאך געקענט טראכטן א קשיא: "וואו איז דער רבונו של עולם?! איך בין דאך דער איינציגסטער מענטש וואס איז אים מפרסם אויף דער גאנצער וועלט, און דא וועט זיין אזא מין חילול ה' וואס איז 'נורא נוראות'! פארוואס לאזט עס דער רבונו של עולם צו? וואס וועט דא זיין מיט די וועלט?!" און אויב ער וואלט טאקע געהאט אזא קושיא אין קאפ - וואלט ער מן הסתם געענדיגט אויפן זעלבן וועג ווי הרן האט געענדיגט. אבער אברהם אבינו האט נישט געהאט קיין שום קשיא אויפן אויבערשטן! אברהם האט געטראכט: "איך בין זיין קנעכט און ער איז מיין הער, נו, דארף ער מיר דען אפגעבן 'דין וחשבון' אויף וואס ער טוט?! דער רבונו של עולם דארף זיך עפעס קומען פארענטפערן פאר מיר?! באשעפער, איך דארף פון דיר גארנישט! איך ווייס דען וואס עס מיינט חילול ה' און קידוש ה'?! ווער זאגט אז דער רבונו של עולם זוכט זיך צו עדווערטייזן? אפשר וויל ער זיין באהאלטן, און בלויז דער וואס זוכט דעם אמת, און - טראץ אלע קושיות - איז ער אמת'דיג מקבל אויף זיך דעם 'עול מלכות שמים' - צו אים וועט ער זיך מגלה זיין?! רבונו של עולם, איך בין דיינס און פארטיג! איך פרעג נישט קיין שום קשיא אויף דיר!"

**אמרי פנחס**

**אברהם** לָצִיּוֹ הִיּוֹ עוֹשֶׂה פֶּסַח וְהַצִּיָּא אֹרֹךְ גָּדוֹל לְעוֹלָם וּמְאֹדוֹ אֹרֹךְ נִשְׂרָפָה סְדוּם. כִּי לֹא יִכְלוּ לְסַבֵּל הָאֹרֶךְ, וְלִכְךָ כְּתִיב צְפוּיֶע לִוְהַטּוֹ סְדוּמִיִּם צָאֵשׁ פֶּסַח וְלֹא כְּתִיב צְפַסַּח כְּמוֹ צִשְׂאֵר הַחַרְזִיִּם. [אַלֵּא שֶׁנִּשְׂרָפוּ צָאֵשׁ שֶׁל פֶּסַח] וּבְסִנְחֵרִיב כְּתִיב גִּ"כּ צִקֵּד יִקֹּד פֶּסַח, כִּי חִזְקִיָּע עָשֶׂה גִ"כּ פֶּסַח וְהַצִּיָּא אֹרֹךְ גָּדוֹל

**דער אויבערשטער זוכט נישט קיין עדווערטייזמענט...**

בזכות וואס אברהם האט נישט געפרעגט קיין שום קושיא אויפן רבונו של עולם - איז טאקע געשען א נס און ער איז נישט פארברענט געווארן אינעם קאלעך אויוון, און יעדער האט איינגעזען אז אברהם אבינו'ס גאט איז דער אמת'ער באשעפער. און כאטש עס איז זיך נישט געקומען פאר די אלע גוים - וועלכע האבן נישט געזוכט דעם אמת - צו זען אזא אפענעם מופת, וואס יעדער האט קלאר איינגעזען אז עס איז דא א באשעפער אויף דער וועלט - איז עס אלעס געקומען אין זכות פון אברהם אבינו. ווייל נאכדעם וואס עס איז פארהאן איין צדיק וועלכער איז מקבל אויף זיך עול מלכות שמים און פרעגט נישט קיין קושיות - איז ער שוין 'מזכה את דורו'! דער צדיק איז שוין מוציא דעם גאנצן עולם מגלה זיין צום גאנצן דור.

**א תלמיד פון אברהם אבינו: איך קוק נישט צי מיינע פלענער ארבעטן זיך אויס**

מיר זענען די 'תלמידים' פון אברהם אבינו וועלכע גייען אין זיינע וועגן. דאס הייסט, אז ווען א בחור זעט אז זיינע פלענער אין עבודת ה' ארבעטן זיך נישט אויס, דארף ער זיך דערמאנען: "איך בין דאך א תלמיד פון אברהם אבינו! זיינע פלענער צו מפרסם זיין דעם אויבערשטן'ס נאמען אויף דער וועלט - האבן זיך אויך נישט אויסגעארבעט! מען האט אים אנגעכאפט און אריינגעווארפן אין פייער, און עס האט אויסגעזען אז עס וועט יעצט געשען ממש דאס פארקערטע פון זיין גאנצע עבודה כל ימיו! און דאך האט ער נישט געהאט קיין שום הרהור אויפן אויבערשטן! נו אויב אזוי, בין איך אויך אן עבד נאמן צום רבונו של עולם! איך קוק נישט אויף קיין הצלחות און אויף קיין 'אנקומען'! מען דארף מיר גארנישט געבן! איך בין מקבל אויף מיר 'עול מלכות שמים' צו טון 'מיינס' א גאנץ לעבן, און דער אויבערשטער זאל זיך טון 'זיינס'!"

**קבלת עול העלפס סיי אין 'עליות' און סיי אין 'ירידות'**

ווען א בחור שטעלט אוועק זיין 'ראשית' - זיינע בחורי'שע יארן, מיט אזא סארט צוגאנג, אז אלץ דרייט זיך ארום א טיפע און אמת'ע 'קבלת עול מלכות שמים' - וועט ער האבן כוחות עצומות דורכצוגיין אלע סארטן שוועריקייטן דורכאויס זיינע אכציג, ניינציג יאר אויף דער וועלט! ווייל יעדעס מאל וואס עפעס גייט אנדערש ווי זיינע רצונות - וועט ער שעפן כוחות פון דעם 'ראשית'! ווייל זיינע 'סודות החיים' זענען נישט געבויעט אויף 'הצלחות' און אויף 'רצון עצמי', נאר עס איז געבויעט אויף 'עבדות' און 'ביטול' צום רבונו של עולם. און אודאי, וועט אים דאס אויך מורא'דיג העלפן צו זיין אן



הגליון י"ל מידי שבוע בשני מהדורות:

א: מדור מסילת ישרים באידיש.

ב: כל הגליון בלשון הקודש.

ההפצה בארה"ב קנדה ואירופה הוא באידיש ובארה"ק בלשון הקודש (חוץ מהמוקדים שרשום אחרת).

**ארה"ק**

**ארה"ב**

- ירושלים**
- בית המדרש תולדות יהודה
  - סטטישין ג'ם באידיש ■ ביהמ"ד הגדול דחסידי תולדות אהרן באידיש ■ ספרים ווינקל ג'ם באידיש
  - ספרי עז יעקב ג'ם באידיש
  - ביהמ"ד הרן צבי ■ ביהמ"ד משכנות הרועים ■ ספרי אור החיים - בר אילן ■ גאולה גל פז ■ רמת אשכול - קהילה קדושה ■ עזרת תורה - בית ישראל ■ ביהמ"ד נחלת עקיבא
  - שטיבלך זכרון משה ■ הר נוף - וויזניץ ■ אלקנה 14 (הכניסה על ירמיהו) בעמדה ג'ם באידיש
- בית שמש**
- חפציבה ביהמ"ד תולדות אהרן
  - קריה חרדית בית מדרש דעעש ■ יפה נוף ביהמ"ד וויזניץ
  - רמה ב ביהמ"ד שאץ ■ רמה ב בית המדרש רמ"א באידיש
  - רמה ג ביהמ"ד יוצב אברהם
  - רמה ג ביהמ"ד חסידים הרב רבינוביץ ■ רמה ד 1 ביהמ"ד אמשינוב ■ רמה ד 2 ביהמ"ד קהילות החסידים ■ רמה ד 3 ביהמ"ד תפארת מרדכי קשוי
  - ביהמ"ד אלעסק
- בני ברק**
- בית המדרש תולדות יהודה
  - סטטישין רח' מהרש"ל 18 ג'ם באידיש ■ בית המדרש סאטמאר רח' ישמח משה ג'ם באידיש
  - קריה וויזניץ - שטיבלך בית ישראל ■ שטיבלך איצקוביץ
  - סאטמאר ספרים געשעפט
  - בענדיקט ספרים געשעפט
  - פאר הספרים ■ וויז'ניצע ספרים געשעפט ■ מכולת קרליבך סופר מילר
- ביתר (גבעה B)**
- רחוב ישמח ישראל 25 ■ ביהמ"ד רחמטיריווקא רחוב אוהב ישראל
- ביתר (גבעה A)**
- מקוה באסטאן ■ זווילה
- חיפה**
- בית המדרש ברחוב יל"ג 16 ■ בית המדרש נדבורנא ■ מקוה צאנז
- ברכפלד חפציבה**
- קריה ספר - חפץ חיים 6 ■ בית המדרש קארניץ ■ בית המדרש באיאן
- אלעד**
- קהל צמח צדיק וויזניץ ■ ביהמ"ד שטערנוביל ■ קהל ישועות משה וויזניץ
- אשדוד**
- מקוה וויזניץ בביהמ"ד אמרי חיים ■ מקוה וויזניץ

דורכגיין אלערליי 'ירידות', און מען קען בויען שטאקן אויף ארויף - דאס הייסט, מען קען שטייגן מיט אָן א שיעור 'עליות'.

אמת'ער עובד ה' און גיין כסדר 'ממדרגה למדרגה'. ווייל אז דער בנין איז געבויעט אויף א שטארקן יסוד, קען מען בויען שטאקן אויף אראפ - דאס הייסט, מען קען

ד.

**אף אותנו גאל עמהם: די פרומקייט פון פסח דרוקט אויס - מיר זענען ווי פרישע גרים**

**פסח איז א פרומע יום טוב**

דער ענין פון 'קבלת עול מלכות שמים' האט א שייכות מיט דער מדה פון 'פרומקייט'; ווי מען זעט, אז פסח - וואס דאס איז דער יום טוב פון 'קבלת עול מלכות שמים' - איז זייער א פרומע יום טוב מיט אלערליי חומרות און הידורים, ממש אויף אן אופן וואס מען זעט נישט ביי קיין שום יום טוב און מצוה.

**די מעלות און חסרונות פון פרומקייט**

אין אלגעמיין דארף די מדה פון פרומקייט האבן דעם ריכטיגן גדר, ווייל פון איין זייט, טאמער איז א מענטש פרום איבעראל, און ביי יעדע מצוה איז ער מחמיר אויף יעדע שיטה מיטן גרעסטן חומרא און הידור - קומט עס נישט פון 'הידור מצוה', נאר עס קומט פשוט פון אנגעצויגענע נערווען, ווייל די תורה איז 'דרכי נועם' און די תורה איז געגעבן געווארן פאר מענטשן - נישט פאר קיין מלאכים. אבער פון צווייטן זייט, אויב א מענטש איז אין ערגעץ נישט מחמיר אביסל מער ווי די הלכה, נאר איבעראל גייט ער מיטן שורת הדין - ברענגט ער קיינמאל נישט ארויס זיין 'קבלת עול מלכות שמים' - וועלכע ליגט באהאלטן זייער טיף אינעם נפש פון א איד. ווייל אט דער טיפער 'קבלת עול מלכות שמים' דארף האבן א 'כללי' וויאזוי עס זאל נתגלה ווערן. דערפאר דארף יעדער מענטש האבן געוויסע פלעצער וואו ער איז דארט מחמיר מיט אלערליי זהירות'ן און חומרות, כדי ארויסצוגעבן זיין אינערליכע יראת שמים און 'קבלת עול' - וואס דאס איז א בחינה פון 'ציאת מצרים', אז דורכדעם ווערט ער א קנעכט פונעם רבונו של עולם.

**דורך פרומקייט אין איין מצוה - קען מען היטן די גאנצע תורה**

די גמרא זאגט (שבת קיח): "אביך במאי זהיר טפי" - אין וועלכע מצוה איז דיין טאטע געווען נזהר מער ווי אנדערע מצוות. פרעגט דערויף דער הייליגער רבי ר' אלימלך (נועם אלימלך פרי בשלח ד"ה ועתה), מען דארף דאך זיין נזהר אין אלע מצוות? ענטפערט דער רבי ר' אלימלך: א מענטש קען נישט זיין פרום אין אלעס! א מענטש איז נאר א בעל גבול, און ער קען נישט יוצא זיין איבעראל אלע שיטות און דקדוקים. אבער טאמער א מענטש נעמט זיך צו איין פרטיות'דיגע מצוה, און אין דעם איז ער מהדר מיט אלע מיני הידורים - וועט אים דאס העלפן מקיים צו זיין כל התורה כולה. און אזוי אויך, ווען א מענטש נעמט זיך ארבעטן אויף שלימות פון איין געוויסע מדה - וועט עס אים העלפן אויף אלע מדות; ווי ער טייטשט דארט, אז דער אויבערשטער האט געפרעגט: "מה זה בידך" - אין וואספארא מדה ביסטו דאס מערסטע נזהר?! האט משה רבינו געענטפערט: "מטה" - מיינ מדה איז 'ענוה', אז איך האלט זיך קליין!

**א פרישער גר איז זייער פרום - וויבאלד זיין 'קבלת עול מלכות שמים' איז אויפגעדעקט**

די גמרא זאגט (קידושין ע): קשים גרים לישראל

כספחת" - גרים איז נישט קיין גוטע אנטשעפעניש צו כלל ישראל. ברענגט דארט תוספות א פשט פון רבי אברהם הגר, אז א גר איז גאר שטארק מחמיר אין מצוות, און דאס ברענגט א טרורג אויף אידן. און אזוי זעט מען טאקע בחוש, אז אין אנפאנג ווען א גר אדער א בעל תשובה קומען אריין אין אידישקייט, זענען זיי גאר שטארקע מחמירים מיט אלע חומרות. און דער פשט איז, ווייל בשעת ווען ער האלט ביים 'ראשית דרכו' - וואס דעמאלט איז דער 'קבלת עול מלכות שמים' זייער שטארק און אפן - וויל ער זיין פרום עד הסוף! דער עומק הרצון ברענט אים, אז ער וויל זיין ווי מער 'עבד' און גארנישט טראכטן פון זיך בכלל! אבער שפעטער, ווען ער גייט ווייטער אין לעבן, ווערט דער 'ראשית' צוגעדעקט און באהאלטן טיף אינעם נפש, און דעמאלט לאזט ער אביסל נאך פון די גרויסע חומרות. און דערפאר איז זייער וויכטיג, אז א מענטש זאל האבן איין מצוה אדער מדה, וואס דארט איז ער מחמיר מיט אלע חומרות און דקדוקים, כדי אז דער ענין פון 'קבלת עול' זאל בלייבן ביי אים לעבעדיג און נישט ווערן פארשלאפן. און איינמאל ער וועט האבן אט דעם איינעם פלאץ - וואו ער איז ווי א פרישער בעל תשובה, וואס דארט גיבט ער ארויס זיין טיפסטן רצון און קאך, און דארט לייגט ער אריין זיין גאנצע פרומקייט עד הסוף - איז שוין דער 'קבלת עול' נתגלה געווארן אין א 'כללי' וואו מען קען עס אנכאפן, און יעצט קען זיך עס שוין פארשפרייטן און אים באגלייטן אויף אלע מצוות התורה, אודאי וועט ער נישט מהדר זיין אויף אלע מצוות מיט אזעלכע חומרות, אבער עס וועט אים געבן אן ערנסטקייט און א טיפקייט אין זיין גאנצע עבודה.

**פסח איז א צייט מקבל צו זיין א פרומקייט אין א געוויסע מצוה**

וויבאלד פסח איז דער 'ראשית' פון א איד, דערפאר איז דעמאלט די לופט א פרומע לופט, יעדער איד שפירט בנפשו אז ער וויל זיין פרום און מחמיר זיין מיט אלע חומרות און הידורים - ווי א געטרייער עבד וועלכער קוקט גארנישט אויף זיך. און דאס גיבט פארן מענטש א כח ארויסצוגיין פון זיינע 'מְצָרִים' - וואו זיין 'קבלת עול' איז זייער באהאלטן און ווערט נישט נתגלה - אז עס זאל יא נתגלה ווערן, דורכדעם וואס ער וועט זיך אויסקלויבן זיין מצוה וועלכע ער וועט אפהיטן מיטן גאנצן פרומקייט. פסח פרעגט מען פון א איד: "במאי אתה זהיר טפי" - וועלכע פרומקייט איז ביי דיר נתגלה געווארן, וואס דאס האט דיר ארויסגעשלעפט פון מצרים?! וועלכע נקודה איז געווען דיין ראשית אין עבודת ה'?! פסח איז א יום טוב פון 'זהיר טפי', וואס עס איז נישטא קיין הלכות אויף דעם, נאר ווען איינער האט אן אמת'דיגער רצון פירט אים שוין דער אויבערשטער אינעם ריכטיגן וועג, אז ער זאל וויסן וואס זיין 'זהיר טפי' איז - לויט זיין מדה און ענין, וואס דורכדעם וועט זיין גאנצע עבודת ה' באקומען אן אנדערע משמעות.

# משולש בכתובים!

## הופיע לאור!



## ספר הנפלא הראת לדעת (אידיש)

### חלק ג'

בו מבואר בבהירות נפלאה פרק היסודית פרק י"א מספה"ק מסילת ישרים (עניני מידות בין אדם למקום ובין אדם לחבירו)

נערך ונסדר מאוצר שיעורים הנפלאים בספה"ק מסילת ישרים, שיצאו לאור במסגרת גליוני דעהו

- יסודות
- הדרכות
- חסידות
- התחזקות
- השקפה

**ברכה משולש"ת בתורה**  
**מספרי "הראת לדעת",**  
**שעשו מהפיכה**  
**בעולם החסידות**  
**להאיר עיניהם ולבם של**  
**ישראל לדעת את ה'**  
**ולהשקות נפשות הצבאים**  
**באוצר פלא וגדוש**

להשיג באשטעלן  
 א גרעטערן קוואנטום  
 רופש: 347.628.6055  
 בחניות הספרים

לקבל הגליון מדי שבוע במייל, לסדר מוקד הפצה, ולתרומות: gilyondoeihu@gmail.com - Tel. 347.662.3229

# דרכי הצדיקים

חג הפסח

סיפורי קודש בדרכם של רבותינו הק' ז"ע

את הסדר. שנה אחת אירע לחסיד אחד, שנפל חלקו להיות אורח אצל בעל הבית עני, וכאשר הגיע אליו החסיד אמר לו זה העני, כי בוודאי יכול הוא להיות אצלו, אבל יכול הוא לראות בעצמו שכמעט ואין לו אפילו מעט אוכל עבורו. חזר החסיד אל הרבי ר' בונם ואמר לו כי אין לו היכן להיות בליל הסדר, וסיפר לפניו דברים כהווייתו, ובלית ברירה נתן לו הרר"ב רשות להיות אצלו. והנה באמצע עריכת הסדר ראה החסיד איך איזה פיולישע קאזאק' (קוזק פולני) נכנס ומדבר עם הרר"ב בשפת פולין, ושח עמו דברים פשוטים כגון מה מחירו של התבואה וכדו', והרר"ב גם ענה לו בשפת פולין על דבריו. לא הבין זה החסיד כלל מה קורה כאן, ומפני שישב ליד הרר"ק רבי איציקל מווארקא ז"ע, פנה אליו החסיד ושאל אותו מה זאת? ענה לו הרר"ק מווארקא: 'דו זעהסט איינעם, איך זעה א אנדערן, און דער רבי זעהט נאך א אנדערן!' (אחת רואה איש אחד, ואני רואה איש אחר, והרבי רואה איש אחר לגמרי!).

פעם אחת אחר עריכת הסדר אמר הרר"ק מראוואדוב ז"ע לבנו כ"ק רבינו הזקן ז"ע: 'זיי מתפלל אויף מיר פאר די 'יסורים' (תחפול בעדי מפני היסורים), כי סבל אז מיטורים קשים ומרים. כאשר סיפר זאת רבינו הזקן, התבטא אמר: 'ער איז מיר נישט געוועהן קיין רחמנות, איך וואלט געקענט באשטיין צו האבן אז טעם אין א סדר וואס ער האט געהאט, און האבן אזוינע 'יסורים' (אצלי הוא לא היה כזה רחמנות, אני הייתי מסכים שיהיה לי טעם כזה בסדר' כמו שהיה לו, אפילו אם יהיו לי כאלו יסורים).

כ"ק מרן רבינו ז"ע היה דר בארה"ק במשך תקופה של קרוב לשני שנים בשנות תרצ"ו-צ"ז, ושם נושע ונולדה לו בתו היחידה הרבנית חנה'לע ע"ה. והנה בעיה"ק ירושלים היו לכ"ק רבינו כמה חסידים שדאגו לכל צרכיו וצרכי ביתו וכדומה. באותו ערב פסח שהיה כ"ק רבינו בירושלים, הזמינו החסידים ללכת עמם לאפות מצות מצוה, אבל כ"ק רבינו לא הצטרף עמם, וסיפר בעצמו על כך במכת לשונו: 'איך האב זיי געזאגט, עט'ס קענט'ס גיין באקן מצות, איך גיי מיר צום כותל המערבי' (אמרתי להם, אתם יכולים ללכת לאפות מצות, אני הולך לי אל הכותל המערבי), כך אמר בלשון של געגועים לאותו המקום שלא זזה ממנו שכניה מעולם. ואכן הלך כ"ק רבינו אל הכותל המערבי ואמר שם סדר הקרבת קרבן פסח בהשתפכות הנפש, ואמר כ"ק מרן רבינו שהרגיש אז כלות הנפש ממש.

שנים רבות זכינו לראות את עבודת הקודש של כ"ק מרן רבינו בליל הסדר, בעיקר בעת ליל הסדר השלישי אשר ערך זאת ברבים מ'מצפון' ואלך בבית המדרש, אשר היה מרום ונעלה, איך שרבינו ישב בראש השלחן אחוה בשרעפי הק', ממש הדרא דלא אפשר למפרא בשפוטתא. וכל הנוכחים הרגישו 'זמן חירותינו' באופן נעלה. והיה אומר דברי תורה לפני 'שפוח חמתך', כאשר היה מעורר דבריו התעוררות רחמים רבים על כלל ישראל למען הגאולה השלימה, ופעמים היה מדבר בנוסח של תביעה וטענה כביכול כלפי מעלה [נעל] דנה תפלת אליהו הנביא, כמבואר בדבריו חז"ל (ברכות לא. א.). שנה אחת התבטא כלפי אליהו הנביא בלשון הכתוב (מ"א יט. ט) 'מה לך פה אליהו', כאומר אליו מה הוא מבקש כאן, כאשר הוא בא בליל הסדר והולך לו אחר כך, והרי ממתנים לו כבר שיבא לבשר על הגאולה השלימה. ואחר כך היה נעמד לומר 'שפוח חמתך' בקול שאגת ארי, בהתרגשות עצומה והשתפכות הנפש. אחר זה התחיל בקריאת ההלל בהתרוממות הנפש, ואחר גמר הסדר היה מזמר שני פרקים מתוך 'שיר השירים' בניגון המקובל מזקינו הק' מראוואדוב, ולבסוף היה קם לרקוד 'זיאתיו כל לעבדך' בשמחה ודבקות, אשרי עין ראתה כל אלה.

בחג הפסח בשנת תש"מ, כאשר כ"ק רבינו היה כבר לעת זקנותו קרוב לטוף ימיו, חלה כ"ק רבינו בחולי מעיים בערב פסח, עד שהיה מצב קרוב לסכנת חיים ו'ל נאכן מאתה המחלה נפטר כ"ק רבינו אחר כשנה ומחצה], ודיברו שצריך הוא להיכנס לבית הרפואה לטפל בוה. אבל כ"ק רבינו חש שבבית הרפואה לא יוכל לקיים את מצוות הפסח, ולא הסכים להיכנס לבית הרפואה בשום אופן. וכך באופן זה ערך את ליל הסדר במסירות נפש כפשוטו ממש, אבל את ה'כזיתים' ואמר את ההגדה בכח גדול. ואכן תיכף אחר ליל הסדר הראשון הסכים בבית ברירה שיקחתו והבהילו אז את כ"ק רבינו לבית הרפואה, ושם שהה למשך תקופה, אבל על עריכת הסדר לא רצה רבינו לוותר.

הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע היה עורך את ליל הסדר כאשר הוא מעוטף בטליתו, ופניו הק' היו מכוסות עם הטלית, וכך היה אומר את ההגדה. פעם אחת שהו אצלו בליל הסדר תלמידיו הרה"ק מראפשיץ ז"ע והרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא ז"ע, ובעת אמירת ההגדה ישבו יחד זה לצד זה. והנה הרבי אמר את ההגדה במהירות גדולה כל כך, עד שלא היו יכולים כלל לומר יחד עמו באותה מהירות. ראו הרה"ק מראפשיץ והרה"ק מדאמבראווא שאין הם יכולים להמשיך כך, והסכימו ביניהם שיאמרו יחד ההגדה יחד מתוך אותה הגדה, ויתחלקו בין שניהם באמירת ההגדה, הרה"ק מדאמבראווא יאמר עמוד אחד, ובאותה שעה יאמר הרה"ק מראפשיץ את העמוד השני. באמצע אמירת ההגדה, כאשר הגיע הרבי לומר 'ובמורא גדול זו גילוי שכניה', הרים את הטלית ונתגלו פניו הק'. באותו רגע התעלפו שניהם, מחמת השראת השכינה שהתגלתה באותה שעה על פני הרבי מלובלין.

על דרך זה שמעתי גם מאת כ"ק אדמו"ר מאמשינאו ז"ע, שסיפר על הרה"ק 'יהודי הקדוש' מפרשיסחא ז"ע, אשר היה פעם בליל הסדר אצל הרבי מלובלין, וכאשר הגיע הרבי לומר 'ובמורא גדול זו גילוי שכניה', הרים את הטלית ונתגלו פניו הק'. מרוב הפחד נשורו כל שניו של היהודי הק', חוץ מן הק' אחת שנשארה במקומה. והיה היהודי הק' מכנה את השן הזאת בשם 'ישע', והיה אומר אל השן: 'דו רשע! פארוואס ביסטו נישט ארויס געפאלן, ווען דער רבי האט געזאגט ובמורא גדול זו גילוי שכניה?!' (רשע שכמתן! למה לא נפלת החוצה, כשהרבי אמר 'ובמורא גדול זו גילוי שכניה?!').

שמעתי מאת האדמו"ר מסאווראן זצ"ל (מ"ה טו' בעיה"ק ירושלים) אשר אצל הרה"ק מרוזין ז"ע לא היו מניחים לכל אחד להיכנס בעת עריכת הסדר, ורק אנשים נבחרים היו מוזמנים להיות אצלו. פעם אחת הלכו כמה חסידים ועשו תחבולות שונות, עד שנסתבב הדבר שלא אצל להם היכן להיות בליל הסדר, והיו מוכרחים להיות אצל הרבי. כאשר נכנס הרה"ק מרוזין לעריכת הסדר, ראה את חבורת החסידים שנקבצו על שולחן, פנה ואמר להם: 'עט'ס האט'ס זיך אריין גע'אנגע'ט דא צום סדר, שטערט אונז נישט מיט אייערע ג'אָגע'ע מחשבות' (התנבטם כאן אל ה'סדר, אל הפירעו לנו עם מחשבותיכם הנוסות). סיפר אחד מן החסידים שהיה שם, כי התחיל לחשוב לעצמו מה יכול להיות נקרא אצל הרה"ק מרוזין 'גראבע מחשבות', והרי כל מחשבה שרק יוכל לחשוב יהיה נחשב אצל הרה"ק מרוזין כ'גראבע מחשבה' ויפריע לו ח"ו, ואם כן מה ילד הוא לחשוב שלא יהיה 'גראבע מחשבה' ולא יפריע לו. כל שעלה בדעתו כי אם יחשוב מן הפסוק 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', ודאי לא ייחשב לו זה 'גראבע מחשבה', אפילו אצל הרה"ק מרוזין. והחליט בדעתו כי אכן זה היה מה שיחשוב בכל משך הסדר, שיכוון על הפסוק שמע ישראל וגו'. וכך עשה, ובמשך כל הסדר היה שפוק במחשבות בהרהור הפסוק שמע ישראל, והיה כל כך שקוע בזה עד שלא שם לבו כלל לשום דבר שקורה שם בשעת הסדר. ואכן השתתף בפועל בכל ליל הסדר, אבל מוחו לא היה עמו, רק היה שקוע כל הזמן בכוון שמע ישראל. והיה זה לפלא בעיני עצמו, איך הצליח לשמור כל כך את מחשבתו, ולכוון בכל עת הסדר רק שמע ישראל. אחר הסדר שאל אותו חסיד את חבריו, מה חשבו הם בעת עריכת הסדר. ויהי לפלא שכולם ענו אותו דבר, כי כולם חשבו על פסוק שמע ישראל, ואף אחד מהם לא שם לבו למה שקורה שם בשעת הסדר, אלא רק חשבו מפסוק שמע ישראל. תיכף הבינו כי הרה"ק מרוזין גירש אותם בכך מן הסדר שלו, שהכניס לכולם את הפסוק שמע ישראל בראשם, וגרם בכך שרק ייחשבו מזה הפסוק ולא ישמרו לבם כלל למה שקורה. על פי זה הועברא פירש אותו חסיד את המעשה המובא בהגדה על תלמידי התנאים שנכנסו לרבותיהם לומר להם 'הגיע זמן קריאת שמע של שחרית', ואמר שיש לומר כי גם הם היה כך, שלא נתנו להם רבותיהם רשות להיות אצלם בשעת הסדר, ולכן הגיעו לומר 'הגיע זמן קריאת שמע של שחרית', כי רבותיהם הכניסו להם מחשבה זו של קריאת שמע בשעת הסדר.

שמעתי מ'כ"ק אדמו"ר מאמשינאו, כי הרה"ק הרבי רבי בונם מפרשיסחא ז"ע לא הניח לכל אחד להיות אצלו בשעת עריכת הסדר, אלא רק לתלמידיו המיוחדים. והיו ממונים המתעסקים לפני יו"ט לדאוג לכל אחד מהחסידים ששהו עם על חג הפסח, שיהיה להם מקום לערוך שם